

OPENBAAR MINISTERIE

JAARBERICHT 2021

JAARBERICHT 2021

OPENBAAR MINISTERIE

04

VOORWOORD

Gerrit van der Burg, voorzitter van het College van procureurs-generaal

48

KERNCIJFERS

Instream, uitstroom en doorlooptijden van verschillende soorten strafzaken

08

HET OM IN EEN VERANDERENDE WERELD

Trends en ontwikkelingen die criminaliteit en de aanpak ervan beïnvloeden

54

RIJKSRECHERCHE

In 2020 verrichtte de Rijksrecherche 113 oriënterende, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken

28

HET OM IN CIJFERS

Het criminaliteitsbeeld is door de coronapandemie en de getroffen maatregelen aanzienlijk gewijzigd

58

ORGANISATIE

Ontwikkelingen op het gebied van HRM, veilig werkklimaat, integriteit, klachten, financiën en ICT

VOORWOORD

De verschrikkingen die nu in Oekraïne plaatsvinden en al het andere lijken te overschaduwen, maken dat ik moeite had aan dit voorwoord te beginnen. Het voelde vreemd te gaan schrijven over de inzet en de resultaten van het OM in 2021, terwijl in 2022 Oekraïne letterlijk in brand staat.

Maar het is een schijntegenstelling. Juist nu het recht op leven zo wordt verbrijzeld en de internationale rechtsorde zo wordt geschokt, voel ik opnieuw ten diepste de waarde van de woorden vrijheid, veiligheid, rechtvaardigheid, democratie en mensenrechten.

Woorden die alles te maken hebben met het werk dat wij OM'ers elke dag doen. Hoe fijn is het om in ons land in vrede te leven met onze buurlanden. Hoe fijn is het dat we in onze rechtsstaat mogen werken aan de strafrechtelijke strijd tegen onrecht.

De Nederlandse vrijheid is volstrekt onvergelijkbaar met de situatie in Oekraïne. En toch zijn er ook in ons land zorgen. Zorgen over de misdaad en het maatschappelijke klimaat in Nederland. 2021 was het jaar van de afschuwelijke moord op Peter R. de Vries. Een jaar waarin een aantal collega's nog steeds bewaking en beveiliging nodig hebben om hun werk te kunnen doen. Het jaar ook van opnieuw stijgend dodelijk geweld door jongeren. En een jaar waarin we onverminderd hebben gestreden tegen cybercrime.

2021 was bovendien een jaar waarin mensen en groepen soms recht tegenover elkaar stonden. Daar is op zichzelf niets mis mee, sterker, dat hoort in een vrij land. Alleen mondden de tegenstellingen nogal eens uit in belediging, bedreiging, intimidatie, opruiming, geweld en plundering. Met al deze zaken zijn het OM, en de politie, hartstikke druk

geweest. Tal van OM'ers hebben hun werk gedaan onder zware omstandigheden en onder ongezonde werkdruk.

In vorige jaarberichten heeft u kunnen lezen dat het OM door financieel zware jaren is gegaan. Gelukkig staan we nu op een keerpunt. In het regeerakkoord is structureel extra geld uitgetrokken voor het OM en andere belangrijke organisaties in de strafrechtketen. Daarmee kan de werkdruk eindelijk wat worden aangepakt, kan een extra impuls worden gegeven aan verbetering van onze ICT. En we kunnen, op een overigens knellende arbeidsmarkt, mensen aannemen en opleiden voor het vele werk dat we hebben te verzetten. Ik hoop dat we mensen kunnen aantrekken die in al hun diversiteit één ding gemeen hebben. De wil om, in het klein en in het groot, onze wereld rechtvaardiger te maken.

2021 was bovendien een jaar waarin mensen en groepen soms recht tegenover elkaar stonden. Daar is op zichzelf niets mis mee, sterker, dat hoort in een vrij land

Namens het College van procureurs-generaal,
Gerrit van der Burg, Voorzitter

Juist nu het recht op leven zo wordt verbrijzeld, voel ik opnieuw ten diepste de waarde van de woorden veiligheid, vrijheid, rechtvaardigheid, democratie en mensenrechten

HET OM IN EEN VERANDERENDE WERELD

Waar het volgende hoofdstuk gaat over het OM-werk in cijfers, kijkt dit hoofdstuk achter de cijfers. Het beschrijft trends en ontwikkelingen die criminaliteit beïnvloeden, en de hoofdlijnen van de aanpak.

2021 was allesbehalve het rustige jaar waarop velen hadden gehoopt. Het onderwerp corona hield de wereld nog steeds in zijn greep. Coronamaatregelen als de avondklok en de QR-toegangspas leidden tot veel onrust, waarbij regelmatig de grens van het wettelijke werd overschreden. Er was geweld tegen politiemensen en hulpverleners. Bedreigingen van politici. Plundering van winkels. En er waren ronduit discriminerende uitlatingen en polarisatie. In de anderhalvemetersamenleving die het coronavirus veroorzaakte, stapte menig crimineel over naar gedigitaliseerde criminaliteit.

2021 was ook het jaar van de moord op Peter R. de Vries, een moord die het begrip 'geschokte rechtsorde' een nieuwe dimensie gaf. Het jaar

ook waarin jongeren bij opvallend veel dodelijke geweldsincidenten betrokken waren. En ook het jaar waarin wereldwijd de zorgen over het milieu en milieumisdrijven groeiden. Gebeurtenissen en ontwikkelingen met grote invloed op het werk van alle OM'ers.

Maatschappelijke onrust en polarisatie

In maatschappelijke discussies, op internet en bij bijvoorbeeld demonstraties verhardde in 2021 het debat. Hoewel de meerderheid zwijgt of rustig standpunten deelt en luistert, trekt een niet onaanzienlijke groep Nederlanders luidkeels het debat in de sfeer van wij-zij denken, waarbij het andere kamp onwetendheid of verkeerde motieven worden toegedicht. Het OM heeft in dat debat

geen mening en kiest geen partij. Wel heeft het OM, met andere instituties in de samenleving, ervoor te waken dat onrust en polarisatie de rechtsorde niet aantasten. Het OM volgt de temperatuur in de samenleving en is de eerste om het recht op meningsuiting te verdedigen, maar het OM blijft niet aan de zijlijn staan als – vanuit welk standpunt of mening dan ook – een verhitte sfeer leidt tot overtreding van wetten en aantasting van vrijheden en rechten van een ander.

Corona

Net als in 2020 nam het OM in 2021 veel coronagerelateerde misdrijfzaken in behandeling. Ging het in 2020 met name om mensen die hoestten of spuugden richting agenten en anderen met een publieke taak, waarbij ze beweerden besmet te zijn met het coronavirus, in 2021 ging het vooral om demonstranten die zich keerden tegen het coronabeleid van de regering. Zij werden vooral vervolgd voor het niet opvolgen van een bevel van de politie, bedreiging en (openlijk) geweld. Daarnaast zijn er 404 andere misdrijfzaken in behandeling genomen die te maken hebben met de zogenaamde avondklokrellen die eind januari 2021 plaatsvonden en nog eens 62 zaken die te maken hebben met de rellen in november 2021. Die rellen in diverse steden gingen gepaard met veel geweld, diefstal en vernielingen.

De top van het OM sprak zich krachtig uit tegen de rellen en het geweld dat hulpverleners, agenten en journalisten ten deel viel. "Wat we hebben gezien aan geweld, heeft niets meer te maken met demonstraties," liet de voorzitter van het College van procureurs-generaal Gerrit van der Burg weten. "Ik heb er met afschuw naar gekeken. De relschoppers die zich hebben gekeerd tegen de politie, tegen een ziekenhuis, een station, ondernemers, eigendommen van willekeurige burgers, waren soms zelfs gewapend de straat op

Door het improviseren in coronatijd is het OM anders naar het strafproces gaan kijken: het wil behouden wat goed werkte

gegaan. Ze waren met veel, maar ze moeten weten dat het Openbaar Ministerie zich inspant om de mensen die zich schuldig hebben gemaakt aan een strafbaar feit op te sporen en te vervolgen. Reken maar dat ze hard worden aangepakt.”

Het gebruik van de geweldsbevoegdheid door politie en opsporingsambtenaren, dat onder meer bij het optreden tijdens rellen onder het vergrootglas kwam te liggen, is uiteraard aan regels gebonden. Medio 2022 treedt een nieuwe strafbepaling in werking die het verwijtbaar schenden van de geweldsinstructie strafbaar stelt. De gedachte achter deze wetswijziging is dat geweldgebruik door opsporingsambtenaren langs de juiste meetlat moet worden gelegd.

Opsporingsambtenaren zijn – anders dan burgers – niet alleen bevoegd om gepast geweld te gebruiken; in voorkomende gevallen wordt dit juist van hen verwacht. Daarom wordt voor de rechtmatigheid van de geweldstoepassing door opsporingsambtenaren in de nieuwe wet de specifiek voor hen geldende geweldsinstructie tot uitgangspunt genomen. Dit in tegenstelling tot de huidige situatie waarin de beoordeling van de rechtmatigheid langs de lijnen van de algemene strafbepalingen, die ook voor burgers gelden, plaatsvindt. Ook introduceert de nieuwe wet een ‘blauwe kamer’ bij de Rechtbank Midden-Nederland die exclusief bevoegd is in zaken waarin een opsporingsambtenaar wordt vervolgd voor in de uitvoering van de functie toegepast geweld.

Behalve de coronamisdrijfzaken waren er in 2021 ook de overtredingen van de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19. Tienduizenden proces-verbaal, opgemaakt door politieagenten of boa’s, leidden tot tienduizenden OM-strafbeschikkingen. Daarvan zijn 80.419 strafbeschikkingen uitgevaardigd voor het overtreden van de avondklok die van kracht was van 23 januari tot 28 april 2021. Bij de overige strafbeschikkingen gaat het voornamelijk om onvoldoende afstand houden.

Corona en zittingen

Door het strafvorderlijk improviseren in coronatijd is het OM anders naar het strafproces gaan kijken: het wil behouden wat goed werkte. ‘Telehoren’ van verdachten bleek veel meer dan alleen een mogelijkheid om het aantal besmettingen door ‘vervoerbewegingen’ te voorkomen. Telehoren voorkomt dat veel zaken op zitting worden aangehouden omdat een verdachte niet volgens de regels afstand heeft gedaan van zijn recht om aanwezig te zijn.

Wie per se fysiek in de rechtszaal aanwezig wil zijn, moet die kans hebben. Het OM is vóór de mogelijkheid om vaker telehoren in te zetten, want het kan in het belang zijn van getuigen, verdachten, slachtoffers en het hele procesverloop. Met of zonder telehoren: het gaat erom dat er voldoende waarborgen zijn dat op zitting zorgvuldig aan waarheidsvinding wordt gedaan. Daarbij moeten procesdeelnemers kunnen kiezen om fysiek naar de zitting te komen, of om op afstand mee te doen.

‘MET BEDREIGINGEN GA JE DE GRENS OVER’

“Je mag het oneens zijn met het coronabeleid, je mag je daarover uitspreken en je mag laten merken dat het je boos maakt of dat het je frustrereert, maar als je vervolgens gaat bedreigen, dan ga je de grens over. Dan is er geen sprake meer van het uiten van een mening, maar het plegen van een strafbaar feit,” zo stelt de officier van justitie op 21 mei 2021 in zijn requisitoir voor de politierechter in Arnhem.

Terecht staat een 61-jarige man uit Ede die eind 2020 via Twitter meerdere politici bedreigde met enig misdrijf tegen het leven gericht en/of zware mishandeling, onder wie demissionair minister-president Mark Rutte, de demissionaire ministers Hugo de Jonge en Ferd Grapperhaus en staatssecretaris Tamara van Ark. Zo schreef hij aan de minister-president: “Er is maar één echt werkende maatregel: jouw (sic), Hugo, Ferd en Tamara de strot doorsnijden!” Ook richtte hij zich tot RIVM-directeur Jaap van Dissel met de tweet: “Opa Jaap van Dissel: vergeet je pensioen? Liquidatie aanstaande!?” Daarbij plaatste de man een video waarin een vuurwapen op de kijker wordt afgevuurd.

Hoewel de man de feiten bekend is er wat hem betreft niet zozeer sprake van een bedreiging, maar moeten zijn berichten meer worden gezien als een uiting van onvrede over het coronabeleid

van destijds. De officier van justitie denkt daar heel anders over. Hij ziet de teksten, geplaatst op de persoonlijke Twitteraccounts van de betrokken personen, als concrete doodsbedreigingen. Afgaande op de aangiftes zijn ze ook zo ervaren.

Wat het Openbaar Ministerie betreft moet daar een forse straf tegenover staan en moet er een duidelijk signaal worden afgegeven dat dit soort bedreigingen niet wordt geaccepteerd. De officier: “Het gaat hier om zeer ernstige bedreigingen tegen mensen die zich inzetten voor de samenleving in een moeilijke tijd. Dit soort bedreigingen zorgt ervoor dat mensen met een publieke taak beveiliging nodig hebben, omdat ze anders niet veilig zijn of zich in elk geval niet veilig voelen. Verdachte heeft daar rechtstreeks aan bijgedragen.”

De officier eist een gevangenisstraf van vier weken waarvan drie weken voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar. Het OM laat in die strafreis meewegen dat de verdachte inmiddels van Twitter af is, zijn toon op Facebook heeft gematigd, en heeft gezegd dat het niet opnieuw zal gebeuren. Verder heeft de verdachte geen strafblad. Desondanks vonnist de politierechter aanzienlijk hoger dan de eis en komt tot een gevangenisstraf van acht weken waarvan vier weken voorwaardelijk met een proeftijd van twee jaar.

Discriminatie

In het soort discriminatiezaken dat het OM in 2021 behandelde, was de invloed van de coronapandemie goed zichtbaar. Zo ontving het OM diverse aangiften van mensen die zich gediscrimineerd voelden, omdat zij zonder coronatoegangsbewijs niet welkom waren in onder meer horecagelegenheden. Ook ontstond verschillende keren ophef en werden aangiften gedaan naar aanleiding van uitlatingen waarin de coronamaatregelen werden vergeleken met elementen van de Holocaust. Tot slot waren de hoogopgelopen frustraties als gevolg van de coronamaatregelen goed zichtbaar in de aangiften die werden gedaan door winkelpersoneel, GGD-medewerkers en bijvoorbeeld beveiligers. Zij kregen vaak te maken met discriminerende beledigingen wanneer zij mensen wezen op de coronamaatregelen.

Het aantal zaken waarin sprake was van discriminatie, overigens meestal vanwege ras of seksuele gerichtheid, steeg in één jaar met 13 procent tot 431. Een van die zaken ging over een brand in een Amsterdamse studentenflat, waarbij geprobeerd was om regenboogvlaggen in de hal van het gebouw te verbranden. Een andere zaak betrof de zware mishandeling van een tiener na opmerkingen over diens gender en uiterlijk. Ook was er maatschappelijke aandacht voor de positie van homoseksuele leerlingen op sommige reformatoische scholen en de toelaatbaarheid van zogenaamde identiteitsverklaringen. In dit kader behandelde het OM aangiften tegen de minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media in het kabinet-Rutte III en aangiften tegen een reformatoische school.

De coronapandemie had haar weerslag op het soort discriminatiezaken

Op beleidsniveau versterkte het OM de informatiepositie van de eigen discriminatiespecialisten door in samenwerking met de SSR een e-learning over de strafrechtelijke aanpak van discriminatie te ontwikkelen en een beleidsdocument te verspreiden waarin aandacht wordt gevraagd voor het belang van een goede behandeling en registratie van delicten met een discriminatieaspect. Ook organiseerde het OM op 22 juni 2021 een expertbijeenkomst over de aanpak van geweld tegen lhbtqi'ers.

Veilige Publieke Taak (VPT)

Werknemers met een publieke taak, zoals medewerkers in de zorg, lokale bestuurders, buschauffeurs, leerkrachten en politieagenten, waren in 2021 net zoals voorgaande jaren vaker het slachtoffer van agressie en geweld tijdens hun werk. De meest voorkomende delicten zijn belediging en bedreiging. In 2021 stroomden bij het OM bijna 9.900 zaken in vanwege geweld tegen een VPT-werknemer en deed de rechter 6.300 VPT-zaken af.

Omdat deze vormen van agressie en geweld inmiddels als een structureel maatschappelijk probleem worden gezien is vorig jaar de taskforce 'Onze hulpverleners veilig' van start gegaan. De taskforce wil agressie en geweld tegen hulpverleners tegengaan en gedragsverandering in de maatschappij bevorderen. Vanuit het OM neemt de landelijke portefeuillehouder Veilige Publieke Taak hieraan deel. Sinds 2019 is ook de stuurgroep 'Weerbare burgemeesters' actief die zich op politieke ambtsdragers richt. In deze stuurgroep neemt ook het OM deel.

Al sinds 2007 besteedt de overheid aandacht aan VPT. Politie en OM hebben destijds in het programma VPT opsporings- en vervolgingsafspraken gemaakt die zijn vastgelegd in de Eenduidige Landelijke Afspraken (ELA).

Die afspraken bestaan uit:

- hoge prioriteit voor opsporing en vervolging van VPT-zaken;
- aandacht voor kwaliteit van onderzoeken en processen-verbaal;
- lik-op-stukbeleid (snelrecht en soms supersnelrecht);
- het verhalen van schade op daders;
- optimale informatie aan slachtoffers en werkgevers over hun positie en mogelijkheden in het strafproces;
- actief communicatiebeleid;
- eenduidige registratie en monitoring.

Het OM vraagt binnen de eigen organisatie blijvend aandacht voor uniform VPT-beleid en de strafrechtelijke aanpak van agressie en geweld. Daarom is het Platform VPT ingericht voor de portefeuillehouders VPT bij de parketten. Extern overlegt het OM met vertegenwoordigers van diverse beroepsgroepen met een publieke taak. Landelijk en lokaal heeft het OM met branches gesproken over het aangifte- en vervolgingsproces.

Verder wordt in de initiële opleiding voor officieren van justitie aandacht besteed aan VPT. Bovendien heeft de landelijke portefeuillehouder VPT meegewerkt aan een podcast in de reeks Meestertellers van de SSR (<https://ssr.nl/category/podcast>).

DE MOORD OP PETER R. DE VRIES

“Wat deze zaak uitzonderlijk maakt is dat het slachtoffer een alom bekende, en door velen geliefde misdaadverslaggever was die bovendien de kroongetuige in het Marengo-proces bijstond, wiens broer en advocaat eveneens door hiervoor ingehuurd uitvoerders zijn vermoord. Het heeft er wat ons betreft alle schijn van dat deze moord verband houdt met de werkzaamheden van Peter R. de Vries. Dit alles maakt dat deze zaak bij ons allemaal en in heel Nederland is ingeslagen als een bom,” zo stellen de officieren van justitie tijdens de eerste pro-formazitting in de zaak-Iraklia, de zaak die draait om de moord op Peter R. de Vries.

Op dinsdagavond 6 juli 2021, even na half acht, verlaat de bekende misdaadverslaggever de RTL Boulevard-studio in hartje Amsterdam en wandelt hij naar zijn auto. In het zicht van de parkeergarage aan de Lange Leidsedwardsstraat wordt hij door een man van dichtbij neergeschoten. De Vries wordt ter plaatse gereanimeerd en in kritieke toestand naar een ziekenhuis gebracht. Negen dagen later, op donderdag 15 juli, overlijdt hij daar aan zijn verwondingen.

Dankzij een directe grootscheepse en zeer professionele inzet van de politie worden binnen een uur na de aanslag op de A4 bij Leidschendam twee verdachten aangehouden: de 21-jarige Delano G. en de 35-jarige Kamil E. In de Renault Kadjar waarin zij rijden wordt ook het wapen gevonden waarmee, zo blijkt later uit onderzoek, de 64-jarige Peter R. de Vries eerder die avond is neergeschoten. Het omgebouwde alarmpistool zit, samen met munitie en wat persoonlijke bescheiden van Delano G., in een Louis Vuitton-tasje.

Daarnaast wordt in de auto ook kleding gevonden, zoals een gecamoufleerde jas en een zwart petje met op de voorzijde goudkleurige letters. Deze kledingstukken en het Louis Vuitton-tasje passen bij het uiterlijk van de schutter op de camerabeelden van de locatie van de moordaanslag en omgeving. Op de patroonhouder van het alarmpistool blijkt DNA van Delano G. te zitten. Op een Heckler & Koch-pistoolmitrailleur die ook in de auto wordt gevonden, wordt DNA van beide verdachten aangetroffen.

De 21-jarige verdachte is volgens het OM de schutter, zijn 35-jarige medeverdachte zou de vluchtauto hebben bestuurd. Uit onderzoek blijkt bovendien, zo stellen de officieren van justitie tijdens pro-formazittingen op 18 oktober 2021 en 3 maart 2022, dat Kamil E. ongeveer een week voor de aanslag de parkeergarage in de Lange Leidsedwardsstraat in de gaten hield. Een soortgelijke voorverkenning zou op 23 juni door hem zijn gedaan bij de studio van RTL Boulevard. Dat zou blijken uit verklaringen van getuigen en camera-beelden die na de moordaanslag zijn bestudeerd. De man op de beelden heeft opvallende tatoeages in zijn nek die volgens het OM overeenkomen met de tatoeages van Kamil E. Daarnaast draagt de man op de camerabeelden dezelfde witte jas als die van de 35-jarige verdachte.

De inhoudelijke behandeling van de zaak tegen de twee verdachten van de moord op Peter R. de Vries vindt naar verwachting plaats op 7 en 15 juni 2022. Het onderzoek naar de opdrachtgevers en andere betrokkenen is afgesplitst en wordt door een ander politieteam onder leiding van andere officieren van justitie gedaan.

Het OM wil de internationale drugscriminaliteit reduceren en beheersbaar houden

Ondermijning

Voor Nederland, een belangrijk logistiek knooppunt voor internationale handel, blijft ondermijnende criminaliteit een groot probleem. De samenleving wordt geconfronteerd met geweldadige excessen van drugshandel en -criminaliteit. Die excessen beperken zich al lang niet meer tot de onderwereld, maar treffen ook de bovenwereld hard. De moord op klaarlichte dag op Peter R. de Vries, die fungeerde als vertrouwenspersoon van een kroongetuige, vormde een absoluut dieptepunt. Die liet een schokgolf door de maatschappij gaan, en ook door het gehele OM, dat al jarenlang met groot respect en bewondering naar de onvermoeibare en onverschrokken De Vries keek, en regelmatig met hem samenwerkte.

Het OM wil de internationale drugscriminaliteit reduceren en beheersbaar houden. Het vestigingsklimaat van Nederland moet onaantrekkelijker gemaakt worden voor de georganiseerde criminaliteit. Hiervoor is een brede aanpak nodig gebaseerd op drie hoofdpijlers: strafrecht, integraliteit en preventie.

De strafrechtelijke aanpak, als eerste pijler, is voor het OM een kerntaak en dus het belangrijkste start- en ankerpunt voor onze bijdrage tegen ondermijning. De normstellende werking van het strafrecht is van groot belang om deze vorm van criminaliteit beheersbaar te houden. Vaak zijn de strafrechtelijke onderzoeken succesvol en monden ze uit in zware straffen.

Omdat het OM alleen stevig en effectief straf kan eisen als de wet dat toelaat, is het blij met de in november 2021 tot stand gekomen 'uithalerswet'. Die maakt het mogelijk dat het onbevoegd aanwe-

zig zijn op havens en luchthavens zwaarder – maximaal met een jaar cel – kan worden bestraft. Vaak gaat dat om jonge jongens, die voor grote criminelen belangrijke schakels zijn.

De toenemende complexiteit van ondermijnende criminaliteit vraagt logischerwijze om de tweede pijler: de integrale aanpak. Bij grensoverschrijdende onderzoeken is internationale samenwerking essentieel om tot een integrale aanpak te komen. Leidend principe bij de integrale aanpak blijft dat een ondermijningsprobleem moet worden aangepakt door de organisatie die de meest effectieve interventie in huis heeft. Toch is er sprake van een breed offensief en gedeeld zicht. Het vorige kabinet heeft al belangrijke extra investeringen gedaan via het Breed Offensief Tegen Ondermijnende Criminaliteit (BOTOC) en het Multidisciplinaire Interventie Team (MIT). In 2021 zijn er belangrijke stappen gezet in de bouw en ontwikkeling van het MIT. Inmiddels, in 2022, worden de eerste operationele activiteiten van het MIT zichtbaar. Het OM is daar blij mee, omdat die de meerwaarde van het MIT aantonen. Voor een effectieve integrale aanpak is een noodzakelijke randvoorwaarde dat de juridische kaders voor het delen van informatie tussen verschillende (overheids)partners duidelijk en in de praktijk werkbaar zijn. Dit is momenteel nog onvoldoende het geval. Het OM vraagt de wetgever om hier op korte termijn in te voorzien. Zonder preventie, pijler drie, is de aanpak van ondermijning dweilen met de kraan open. Duurzame oplossingen, zoals het wegnemen van de voedingsbodemp voor het ontstaan voor nieuwe criminele carrières, zijn eveneens van groot belang. Hoe dun is immers de lijn tussen de

In de strijd tegen ondermijning is het ontnemen van het wederrechtelijk verkregen voordeel een belangrijk instrument

keiharde, machtige, internationaal opererende drugs crimineel en de kwetsbare puber zonder perspectief die een klusje mag doen. In dit verband mag ook de lancering door het OM van een XTC-parfum, gekoppeld aan de campagne 'XTC, daar zit een luchtje aan' niet onvermeld blijven. Met het parfum (genaamd Xtacy) won het OM de award 'Beste Overheidsinnovatie van het Jaar 2021'. Het OM hoopt dat de innovatie 17 miljoen burgers aanzet op te letten en het vermoeden van XTC-labs of -dumpingen te melden.

Alle drie de pijlers van de aanpak vragen een stevige focus en lange adem. De nieuwe extra investeringen in de aanpak van ondermijning aangekondigd op Prinsjesdag 2021 en in het coalitieakkoord maken dit mogelijk. Hiermee kan het 'Pact voor de Rechtsstaat', dat vorig jaar is opgesteld door alle bij de aanpak betrokken partijen, de komende jaren worden uitgevoerd. Met als ambitie dat in Nederland de rechtsstaat beschermd blijft, vermenging van onder- en bovenwereld wordt voorkomen, het voor criminelen minder aantrekkelijk wordt in Nederland actief te zijn en nieuwe jonge aanwas en doorgroei wordt tegengegaan.

Bewaken en beveiligen

Zoals hierboven gezegd, toonde de moord op Peter R. de Vries opnieuw aan dat niet alleen criminelen in de zware misdaad voor hun leven moeten vrezen. In 2018 en 2019 waren al de broer van de kroongetuige in het Marengo-proces en diens advocaat Derk Wiersum geliquideerd. Binnen het stelsel Bewaken en Beveiligen wordt een steeds groter aantal personen, waaronder OM'ers in het Marengo- en het Erisproces, beveiligd vanwege dreiging vanuit de georganiseerde criminaliteit. Ook andere beroepsgroepen worden hierdoor geraakt, zoals de advocatuur en de journalistiek. De druk op de beveiligingscapaciteit binnen het stelsel Bewaken en Beveiligen is groot en zal, ondanks capaciteitsuitbreiding, naar verwachting op korte termijn niet afnemen. Die druk wordt ook elke dag gevoeld door OM-beleidsmedewerkers bewaken en beveiligen op alle parketten. De onzekerheid binnen het stelsel is toegenomen en daarmee ook de verantwoordelijkheid om op basis van veelal beperkte informatie – snel – hun hoofdofficier te adviseren over het wel of niet nemen van maatregelen. De zaken die in de media spelen vormen slechts een klein deel van het werkaanbod; in toenemende mate worden mensen geconfronteerd met (be)dreiging en stappen zij voor bescherming naar de overheid.

In het najaar van 2021 heeft een commissie (Commissie-Bos) op verzoek van de minister advies uitgebracht over hoe het stelsel toekomstbestendig kan worden ingericht. Dit heeft al geleid tot de start van een Landelijke Vierhoek bewaken en beveiligen, waarin de NCTV, het OM, de politie en de KMar gezamenlijk sturing proberen te geven aan de verbeteropgave die op het stelsel bewaken en beveiligen rust. Een taskforce onder voorzitterschap van de NCTV is belast met het – op korte termijn – implementeren van andere belangrijke aanbevelingen van de Commissie-Bos. Vanwege de genoemde moorden op de broer van de kroongetuige, advocaat Derk Wiersum en Peter R. de Vries heeft de minister van Justitie en

EEN DODELIJKE DRILLRAP-BEEF

Een slepende ruzie tussen twee rivaliserende drillrapformaties uit Rotterdam en Amsterdam loopt op 10 augustus 2020 op de pier van Scheveningen volledig uit de hand. Een 19-jarige Rotterdammer overlijdt diezelfde avond aan de opgelopen steekwonden. Tegen de twee 21-jarige verdachten, beiden woonachtig in Amsterdam, eist het Openbaar Ministerie in oktober 2021 dertien jaar cel wegens doodslag.

"De verdachten hebben doelbewust een situatie opgezocht waarin een ruzie geregeld zou worden," zo stelt de officier van justitie. "Een ruzie tussen twee drillrappers in een scene waarin geweld wordt verheerlijkt. Waarin punten worden gescoord voor het plegen van geweld tegen je vijanden. Waarin het gebruik van vuurwapens en grote messen kennelijk heel normaal wordt gevonden. Veel mensen zijn ongewild getuige geweest van de chaos, van het slachtoffer die onderaan de trap vocht voor zijn leven. Door het handelen van de verdachten is de moeder, de zussen en broer van het slachtoffer onherstelbaar leed aangedaan."

"Kom ergens midden van Amsterdam en Rotterdam meeten dan gaan we die beef (ruzie) daar regelen," post de leider van de Rotterdamse formatie een dag voor de fatale steekpartij op social media. De 'uitnodiging' wordt aanvaard. "Morgen ben ik skiffa en me loca gaat aan" (morgen ben ik op Scheveningen en mijn locatiebepaling gaat aan), zo reageert de leider uit Amsterdam.

De volgende dag reizen de twee groepen elkaar tegemoet en ontmoeten elkaar uiteindelijk 's avonds op de pier van Scheveningen, waar het na een zonovergoten stranddag nog altijd een drukte van belang is. Vrijwel direct na de ontmoeting escaleert het conflict. Een van de Rotterdammers grijpt de Amsterdamse leider vast, terwijl hij met zijn andere

hand in het tasje tast dat om zijn nek hangt. Een getuige ziet dat hij een vuurwapen heeft, maar dat gaat niet af. Daarna spat de Rotterdamse groep uit elkaar en rent weg. Het latere slachtoffer rent tussen de twee verdachte Amsterdammers door. Op camera-beelden is te zien hoe zij bewegingen in zijn richting maken. Hij weet nog een trap af te komen maar stort onderaan dodelijk gewond neer met steekwonden in zijn hart en buik. Kort daarna overlijdt hij.

Op aanwijzingen van een getuige worden de twee verdachten ter plekke aangehouden. Op camera-beelden is te zien hoe zij kort daarvoor iets in een vuilnisbak gooien. Daarin worden even later drie messen gevonden. Bloed van het slachtoffer op twee van de messen toont aan dat het hier gaat om de messen waarmee is gestoken. Op een van de messen zit DNA van een van de verdachten. De twee 21-jarige verdachten ontkennen. Zij verklaren dat ze alleen naar de pier waren gekomen om te 'chillen'. De officier van justitie gelooft daar niets van. "Er was een ruzie tussen de leiders van de drillrapgroepen en beide verdachten wisten dat. De een kwam naar Den Haag met twee grote messen. De ander met een klein mes en handschoenen. Op het moment dat de Rotterdammers de pier oplopen, trekt hij die handschoenen aan. De ander pakt dan een van zijn messen."

Op 4 november 2021 veroordeelt de rechtbank Den Haag beide verdachten tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van elf jaar. Volgens de rechtbank was het overduidelijk dat de twee wisten waaraan ze begonnen toen ze afreisden naar Scheveningen, zeker omdat ze wapens bij zich droegen. Daarnaast rekent de rechter het hun zwaar aan dat de steekpartij op klaarlichte dag gebeurde en veel mensen het zagen. "Het verbazingwekkende gemak waarmee messen gebruikt worden om een ruzie te beslechten is zeer zorgwekkend," aldus de rechtbank.

Het OM wijst er regelmatig op hoe essentieel de bestrijding van cybercrime is voor Nederland

Veiligheid de Onderzoeksraad voor de Veiligheid verzocht de beveiligingssituaties van deze personen te onderzoeken. Het OVV-rapport wordt in 2022 verwacht.

Jeugd en ernstig geweld

Hoewel het totaal aantal jeugdzaken licht daalt, naar 13.500 zaken, is het OM bezorgd over een duidelijke trend van de laatste jaren. Jongeren worden vaker verdacht van (poging tot) moord of doodslag. Waar het totaal aantal verdachten van (een poging tot) moord in 2021 steeg met 11 procent, verdrievoudigde het aantal minderjarige verdachten in deze categorie. Van 26 naar 76 personen. Daarbij springen de drie grote steden eruit.

Voor een goede verklaring van deze stijging is gedegen criminologisch onderzoek nodig. Het OM behandelt immers alleen individuele zaken. Het OM ziet dat de geweldplegers vaak verschillende achtergronden hebben. Sommigen zijn bekenden van de politie, anderen helemaal niet. Vaak is hun thuissituatie kwetsbaar, met schulden en slechte woonomstandigheden. Ook schoolverzuim en een licht verstandelijke beperking ziet het OM regelmatig terugkomen bij deze geweldplegers. Daarnaast valt op dat een groeiend aantal jongeren wapens bij zich draagt, wat de drempel voor gebruik verlaagt. Mogelijk speelt een rol dat jongeren hun ruzies ook online uitvechten en hun filmpjes met geweld en bedreiging op internet posten, waarna tegenstanders het gevoel kunnen krijgen een tegenreactie te moeten geven.

Het OM eist tegen ernstig geweld stevige straffen, waarbij het ter voorkoming van recidive tegelijkertijd ook inzet op behandeling en begeleiding in een strafrechtelijk kader. De Raad voor de Kinderbescherming brengt daartoe advies uit. Met andere partners doet het OM mee in het Actieplan Wapens en Jongeren. Vanuit het Actieplan wordt onder meer ingezet op voorlichting op middelbare scholen om het wapenbezit terug te dringen. Daartoe heeft het OM in aanvulling op het eigen lesprogramma 'Wie grijpt in' de leskaart 'Jongeren en wapenbezit' ontwikkeld. Vanuit het actieplan is er een wetswijziging in de maak die de verkoop van messen aan minderjarigen verbiedt.

De kerntaak van het OM is de inzet van het strafrecht. Maar omdat strafrecht alléén het probleem niet oplost, neemt het OM deel in zorg- en veiligheidshuizen, gemeentelijke groepsaanpakken en in regionale informatie- en expertisecentra. In een integrale aanpak stemmen de netwerkpartners hun interventies op elkaar af, om jongeren te corrigeren en perspectief te bieden. Alles moet worden gedaan om te voorkomen dat jongeren recidiveren en afglijden in een harde wereld waaruit het moeilijk ontsnappen is.

Criminele geldstromen

In de strijd tegen ondermijning is het ontnemen van het wederrechtelijk verkregen voordeel/vermogen een belangrijk instrument. Het OM zette vorig jaar steeds meer in op het inzichtelijk maken van criminele geldstromen. Kernwoorden daarbij zijn het bundelen en centraal opslaan van kennis, kennisontwikkeling, intensievere samenwerking met de politie en de bijzondere opsporingsdiensten, meer beslag en meer strafrechtelijke vervolgingen voor witwassen.

Waar traditioneel eerst en vooral werd gerechercheerd op bijvoorbeeld drugs of wapens, wordt nu steeds vaker het vermogen onderzocht dat op onverklaarbare wijze is ontstaan. Dergelijke witwasonderzoeken kunnen criminele activiteiten efficiënt verstoren.

Het OM verwacht bovendien heil van het wetsvoorstel non-conviction-based confiscation, dat in het nieuwe regeerakkoord wordt genoemd. Als dit wetsvoorstel wordt aangenomen is het in de toekomst mogelijk om crimineel vermogen af te pakken, zoals huizen, jachten en auto's, waarvan (nog) niet duidelijk is wie de eigenaar is, maar waarvan wel onomstotelijk bewezen is dat dit vermogen op een criminele manier verkregen is. Dit versnelt de doorlooptijd van ontnemingszaken aanzienlijk, aangezien er vaak een hoop mist wordt opgetrokken rondom crimineel vermogen. Ook het wetsvoorstel van de spoedbevrizing is voor de Financial Intelligence Unit (FIU) belangrijk in een tijd waarin betalingsverkeer steeds sneller verloopt.

Criminele geldstromen houden niet op bij onze landsgrenzen. Samenwerking met internationale partners is daarom zeer belangrijk. Ook zal samenwerking moeten worden gezocht met landen waar deze samenwerking tot op heden moeizaam mee verloopt. Niet toevallig lopen veel criminele geldstromen juist door deze landen.

Fraude

Criminelen zoeken voortdurend naar nieuwe mogelijkheden om financieel misbruik te maken van kwetsbare burgers, bedrijven en de overheid. In 2021 heeft het OM in samenwerking met de opsporingsdiensten resultaten geboekt in het opsporen van fiscale en financiële criminaliteit, die steeds meer digitaal en internationaler wordt. Nieuwe technologieën in data-analyse bleken hierbij, naast traditioneel researchewerk, doorslaggevend.

Het OM speelde vorig jaar flexibel in op nieuwe fraudevormen. Het richtte zich op coronagerelateerde oplichting met beschermingsmiddelen, handel in vervalste gezondheidsverklaringen en misbruik van steunmaatregelen als de Tegemoetkoming Vaste Lasten (TVL). Daarnaast benutten criminele organisaties steeds vaker digitale

Het OM wijst er regelmatig op hoe essentieel de bestrijding van cybercrime is voor Nederland

platforms voor hun verdienmodel. De georganiseerde misdaad digitaliseert het witwasproces steeds verder en maakt gebruik van cryptovaluta, digitale vermogensbeheerders en internationale witwasconstructies. Met de opsporingsdiensten ontsleutelde het OM veel cryptodata, waaruit digitale criminele geldstromen werden ontrafeld en waarmee crimineel vermogen werd afgepakt.

Of het nu gaat om horizontale fraude bij de arrondissementsparketten of om verticale fraude bij het Functioneel Parket, in afstemming met de opsporingsdiensten wordt de schaarse capaciteit zo effectief mogelijk ingezet. Het zwaartepunt van de bestrijding van fraude waarbij de overheid is benadeeld, ligt bij het Functioneel Parket en de bijzondere opsporingsdiensten.

Om fraudestrafzaken maximaal effect te laten hebben, deelt het OM zijn zaakskennis met de overheid en het bedrijfsleven. Daarmee kunnen deze partners preventie- of controlemaatregelen nemen, en kan met verschillende maatregelen en interventies een integrale aanpak ontstaan. Met opgespoorde patronen in geanonimiseerde, digitale data kunnen regelingen fraudebestendiger worden gemaakt, zoals de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland kon doen bij de TVL-regeling. Toezichthouders (zoals de Belastingdienst, Bureau Financieel Toezicht, De Nederlandsche Bank, de Autoriteit Financiële Markten en de Nederlandse

Zorg Autoriteit) werken steeds meer risicogestuurd. Gezamenlijk bekijken zij nieuwe vormen van fraude en bepalen ze welke instrumenten ze daartegen inzetten, in welke combinatie en met welke diepgang. Zo wordt met handhavingsstrategieën geprobeerd het beste nalevingsgedrag te bereiken.

Cybercrime

Afgelopen jaar zagen politie, justitie, Europol, de politiek, banken, burgers, bedrijven en media het opnieuw: een schrikbarende toename van cyberincidenten. Ook de impact ervan steeg. Denk alleen al aan de verschillende ransomware-aanvallen in binnen- en buitenland.

Activiteiten van cybercriminelen en statelijke actoren zijn niet altijd te onderscheiden, waardoor cybercriminelen ook een bedreiging vormen voor de nationale veiligheid. Als cybercrime onvoldoende strafrechtelijk wordt aangepakt, zorgt het voor afnemend vertrouwen van burgers in de digitale infrastructuur en democratische rechtsstaat. Cybercrime is aan een opmars bezig. Die trend past binnen een bredere verschuiving van traditie naar digitale criminaliteit. De coronacrisis heeft daar een impuls aan gegeven. De politie registreerde in 2021 veertienduizend gevallen van cybercrime. Dat is een toename van bijna een derde ten opzichte van 2020 en drie keer meer dan in 2019.

Cybercrime is moeilijk op te sporen en vraagt om veel kennis en specialisten die zich voortdurend blijven ontwikkelen om hackers bij te blijven. Daarnaast moet het OM breed investeren in digitale vaardigheden, want de specialistische kennis van vandaag is de basiskennis van morgen. Naast opsporing en vervolging zetten politie en OM in op alternatieve interventies: preventie, verstoring en notificatie. Die alternatieve interventies versterken de weerbaarheid van potentiële slachtoffers tegen deze criminaliteit met vaak een internationaal en grenzeloos karakter.

Het OM wijst politiek en burgers er regelmatig op hoe essentieel de bestrijding van cybercrime is voor de weerbaarheid van Nederland. Dat is een speerpunt in het advies 'integrale aanpak cyberweerbaarheid' van de Cyber Security Raad (CSR). Afgelopen jaar hebben CSR-raadsleden en Kamerleden deelgenomen aan een oefenrecht-bank cybercrime.

Immiddels ligt er een coalitieakkoord waarin de intensiveringsaanpak van cybercrime stevig in benoemd staat. De uitwerkingen van het coalitieakkoord zullen uitwijzen of de daad ook bij het woord gevoegd kan worden, nu er geen financiële paragraaf bij die intenties lijkt te zitten.

Handhaving milieucriminaliteit

Milieucriminaliteit is niet altijd zichtbaar, maar is wel zeer schadelijk voor ons klimaat en voor de gezondheid van mensen, dieren en planten. Milieucriminaliteit heeft verwoestende effecten op de leefomgeving. Op water, lucht en bodem. Op economie en maatschappij. Wereldwijd ligt de geschatte schade van milieucriminaliteit tussen de 91 en 259 miljard dollar per jaar, met een jaarlijkse stijging van vijf tot zeven procent. Dat maakt milieucriminaliteit financieel tot de vierde grootste criminaliteitsvorm wereldwijd. Milieucriminaliteit krijgt structureel te weinig aandacht en prioriteit, omdat de maatschappelijke consequenties en slachtofferschap in vergelijking met andere criminaliteit niet direct waarneembaar zijn. We staan de komende jaren voor een gigantische opgave om de klimaatcrisis aan te pakken. Onderdeel daarvan is een slagvaardige (strafrechtelijke) aanpak van milieucriminaliteit, om te voorkomen dat ons klimaat nog verder wordt aangetast.

In de zomer van 2021 is het Dreigingsbeeld milieucriminaliteit gepubliceerd, waarin negen vormen van milieucriminaliteit worden uitgediept die een bedreiging vormen voor het milieu. Dit dreigingsbeeld laat zien dat er nog veel te verbe-

DE KIP MET DE VERVUILDE EIERN

In de zomer van 2017 is de nationale en internationale eierbranche in rep en roer. Aanleiding is de zogenaemde 'fipronilcrisis', een zaak die draait om het gebruik van fipronil bij legkippen, die aan het licht komt na een voedsel fraude-onderzoek onder leiding van het Functioneel Parket. Miljoenen eieren en kippen worden vernietigd en bedrijven in de pluimveesector zitten maanden op slot. Veel mensen durven geen eieren meer te kopen, bang voor de gevaren. Het juridisch uitdagende onderzoek staat vanaf het begin volop in de belangstelling van de nationale en internationale pers en politiek.

In maart 2021 vindt bij de rechtbank Zwolle de inhoudelijke behandeling plaats van deze milieuzak. Hoofdverdachten zijn een 28-jarige en een 35-jarige man uit Barneveld en hun beider bedrijven Chickfriend en Chickclean. Het OM verwijt hen dat zij onder andere het fipronil bevattende middel genaamd 'Dega-16' als biocide hebben toegepast in voedselproducerende pluimveebedrijven, terwijl dit middel als biocide niet was toegelaten. De twee zouden dit product hebben verkocht en toegepast terwijl ze wisten dat het schadelijk was voor de (volks)gezondheid en het milieu, en dit verzwegen hebben aan de pluimveehouders die van hun diensten gebruik maakten. Daarnaast worden de verdachten ook vervolgd voor het voorhanden hebben van andere niet toegelaten biociden.

Sinds jaar en dag is bloedluis bij kippen een groot probleem in de pluimveesector. Uit het strafrechtelijk onderzoek blijkt dat de verdachten de pluimveesector na een jarenlange zoektocht echter de oplossing boden: het 'biologische' wondermiddel Dega-16, een middel dat volstrekt legaal zou zijn, maar waarvan de samenstelling door verdachten desalniettemin strikt geheim werd gehouden. Elke verwijzing naar fipronil, een middel dat schadelijk kan zijn voor de volks-

gezondheid, werd op etiketten en in gesprekken met pluimveehouders en andere geïnteresseerden achterwege gelaten.

De verdachten ontwikkelden Dega-16 samen met hun Belgische leverancier en kozen er vervolgens voor om de biociden niet te laten registreren.

Die registratie is kostbaar omdat hier uitvoerig onderzoek bij moet worden aangeleverd zodat kan worden vastgesteld dat de ontwikkelde biociden niet gevaarlijk zijn voor het milieu en de burger. Zeker wanneer deze worden ingezet in een levensmiddel producerend bedrijf zijn de eisen hoog. Verdachten deden er echter alles aan om te doen alsof dit middel in orde was.

Nadat de wonderlijke werking van het product voor de nodige vraagtekens zorgde, bereikten ook de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit diverse signalen dat het niet goed zat met dit middel. Uit het onderzoek van de Inlichtingen- en Opsporingsdienst van de NVWA bleek dat de kippen en eieren van de honderden klanten van verdachten 'vol zaten met fipronil'. Tegen de verdachten worden onder andere onvoorwaardelijke celstraffen geëist van elk twee jaar, waarvan zes maanden voorwaardelijk, en boetes van elk 25.000.

Een maand later concludeert de rechtbank Zwolle dat de verdachten door hun handelen de voedselveiligheid moedwillig hebben verwaarloosd en verantwoordelijk moeten worden gehouden voor de geleden milieuschade en de enorme economische schade. De rechtbank acht alle feiten bewijsbaar. Beide mannen worden veroordeeld tot een jaar onvoorwaardelijke celstraf. Aan hun bedrijven worden de geëiste boetes opgelegd, zij het geheel voorwaardelijk. Daarnaast wordt ook een ontnemingsvordering van ruim 370.000 euro toegewezen. Een beroepsverbod van drie jaar en een stillegging van de bedrijven voor de duur van een jaar, zoals het OM eiste, acht de rechtbank niet noodzakelijk. Beide verdachten en hun bedrijven gaan tegen de uitspraak in hoger beroep.

teren is en dat een versterking van de aanpak van milieucriminaliteit nodig is.

Ook andere rapporten uit 2021 bevestigden het bestaan van een capaciteitsprobleem binnen de keten van opsporing en vervolging van milieucriminaliteit en een gebrek aan geld voor de strafrechtelijke aanpak.

In het coalitieakkoord dat op 15 december is gepresenteerd, zijn extra middelen opgenomen voor de broodnodige versterking van de bijzondere opsporingsdiensten en omgevingsdiensten. Deze versterking heeft uiteraard ook gevolgen voor het OM.

Bestrijding van terrorisme

In de vervolging van verdachten van terroristische misdrijven wordt het OM geconfronteerd met nieuwe ontwikkelingen en dreigingen. Opvallend is dat extremistische en terroristische ideologieën steeds meer via – voornamelijk besloten – socialemediaplatformen worden verspreid.

Afgelopen jaar werden twee jonge mannen door de rechtbank Rotterdam veroordeeld voor deelname aan de rechts-extremistische organisatie The Base. Via socialemediakanalen hadden zij berichten verspreid om aanhangers voor The Base te verwerven en op te roepen tot geweld. Ook hadden zij opruiende berichten geplaatst via Telegram-kanalen. Het was voor het eerst in Nederland dat deze organisatie als terroristisch is aangemerkt. Het is belangrijk om als organisatie én als algehele contraterrorismeketen tijdig te anticiperen op nieuwe ontwikkelingen, met name in het onlinedomein.

Maar ook in 2021, zo bleek uit het 'Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland', gold de jihadistische dreiging nog steeds als de grootste terroristische dreiging voor Nederland. Die vroeg om onverminderde aandacht van het OM. Zo zijn er meerdere verdachten uit het strijdgebied teruggekeerd naar Nederland en hier vervolgd. Meerdere vrouwen zijn veroordeeld voor deelname aan IS. Ook zijn

twee Syrische mannen veroordeeld voor deelname aan de terroristische organisatie Jabhat al-Nusra. Tevens werd na nauwe samenwerking met het cluster Internationale Misdrijven een verdachte vervolgd en veroordeeld voor deelname aan IS, de terroristische organisatie die nu ook kon worden aangemerkt als een organisatie met het oogmerk op plegen van oorlogsmisdrijven. Dat een aanslag in Nederland nog steeds 'voorstelbaar' is, blijkt uit onder meer de onherroepelijke veroordeling van twee mannen voor het voorbereiden van een terroristische aanslag en deelname aan IS, en uit de aanhouding van negen verdachten in Eindhoven op verdenking van het voorbereiden van een terroristisch misdrijf.

Straf met Zorg

In zaken waarin zorgproblematiek onderdeel is van de omstandigheden waarbinnen een strafbaar feit is gepleegd, wil het OM recht doen aan daders, slachtoffers en de maatschappij. Officieren van justitie en advocaten-generaal hebben verschillende mogelijkheden om het gedrag van verdachten of veroordeelden te beïnvloeden. Met dat brede arsenaal kunnen ze maatwerk leveren voor de specifieke kenmerken van de zaak en de verdachte. De in 2021 in werking getreden 'Aanwijzing kader voor de toepassing van voorwaarden, gedragsaanwijzingen en maatregelen' biedt OM-medewerkers duidelijke uitgangspunten voor de toepassing van deze afdoeningswijzen. Vorig jaar hebben de parketten tijdens de implementatie van de 'minimumnormen Straf met Zorg' verder bijgedragen aan de samenwerking met organisaties binnen en buiten de strafrechtketen door duidelijke afspraken te maken over de inzet van het OM in de Zorg- en Veiligheidshuizen. De in 2021 gestarte SSR-cursus 'Effectief samenwerken in netwerken Straf met Zorg' is inmiddels door ruim tachtig OM'ers gevolgd. Ook is de e-learning 'Multiproblematiek en LVB' (licht verstandelijk beperkten) gelanceerd voor alle OM-medewerkers.

SLACHTOFFERS KRIJGEN EEN GEZICHT IN MH17-PROCES

Het afgelopen jaar zijn er grote stappen gezet in de zaak van het Landelijk Parket tegen de vier verdachten van het neerhalen van vlucht MH17. In mei 2021 vond er midden op de zwaar beveiligde vliegbasis Gilze-Rijen een bijzondere zitting plaats, die te volgen was via de livestream. Onder toezicht van journalisten kwamen de procespartijen bij elkaar voor een schouw van de reconstructie en de wrakstukken van het vliegtuig, dat op 17 juli 2014 in Oost-Oekraïne neerstortte. Een maand later was het tijd voor de inhoudelijke behandeling van de zaak. Daarin ging de rechtbank, en later ook het OM, in op de bewijzen in de zaak.

De meest indrukwekkende weken vonden plaats in het najaar van 2021. Verspreid over elf zittingsdagen maakten zo'n honderd nabestaanden van de slachtoffers gebruik van hun spreekrecht. Nog nooit eerder spraken in Nederland zoveel nabestaanden in één zaak. Ze vertelden wat het neerstorten van MH17 voor hen heeft betekend. Deels aanwezig in de rechtszaal, deels via een live videoverbinding vanuit het buitenland. Zo waren er niet alleen sprekers uit Nederland maar ook uit Australië, Maleisië, Indonesië, België, het Verenigd Koninkrijk en Duitsland. Sommige sprekers hadden een vooraf opgenomen videoboodschap ingestuurd.

Omdat het zittingen waren die veel technische en organisatorische aandachtspunten kenden, was de planning tevoren goed doorgenomen door een projectteam van de rechtbank Den Haag, het OM, Slachtofferhulp Nederland en de advocaten van de nabestaanden; het Rechtsbijstandsteam (RBT). De dagen van het spreekrecht verliepen

voorspoedig. Nabestaanden die gebruik maakten van het spreekrecht op Justitieel Complex Schiphol (JCS) werden met hun gezelschap opgevangen in een speciale ruimte en begeleid door een officier van justitie en slachtoffercoördinatoren van het OM en medewerkers van Slachtofferhulp Nederland. Zo konden ze zich in alle rust voorbereiden op hun spreekrecht en was er na afloop ruimte voor de nodige ontlasting. Op iedereen die aanwezig was, of de zittingen volgde via de livestream, hebben de woorden van de nabestaanden grote indruk gemaakt.

Nabestaanden spraken over het verlies van hun dierbaren. Ze gaven hun een gezicht, vaak letterlijk door het tonen van foto's en video's. Zij deelden hun verdriet, pijn, wanhoop en frustratie. Ze spraken over de diepe wonden die het neerhalen van MH17 achter heeft gelaten. Sommige nabestaanden kunnen nog steeds niet goed functioneren als gevolg van het misdrijf. Velen van hen vertelden hoe belangrijk het voor hen is dat er nu recht wordt gesproken.

Alle verklaringen zijn op schrift gesteld en worden in het dossier van deze strafzaak bewaard. Sommige nabestaanden wilden niet dat hun verklaring in de rechtbank zou worden voorgelezen. Zij hebben hun verklaring op papier gezet, en het OM heeft deze aan de rechtbank overhandigd. De rechtbank liet weten alle verklaringen mee te zullen nemen in de uiteindelijke uitspraak, die eind 2022 wordt verwacht. Al met al ligt de MH17-zaak goed op koers. Daags voor kerst 2021 konden de officieren van justitie het requisitoir houden, dat werd afgesloten met de strafis tegen de verdachten: vier levenslange gevangenisstraffen.

Wat is de rechtsstaat ons waard?' Onder dat motto hebben OM, politie en Rechtspraak ook in 2021 gepleit voor een meerjarige, stabiele en voorspelbare financiering van de strafrechtketen

Internationaal

In de aanpak van ondermijning heeft het OM de internationale samenwerking verder bevorderd. Zo is er op strategisch niveau veel contact geweest met het Italiaanse OM, dat er veel ervaring mee heeft. Vorig jaar heeft het OM ingezet op de mogelijkheid van plaatsing van een liaisonmagistraat in de Verenigde Arabische Emiraten, aan welk land door de Voorzitter van het College van procureurs-generaal een bezoek is gebracht.

Ondanks de coronabeperkingen zijn er zoveel als mogelijk fysieke en digitale bezoeken afgelegd aan de Openbaar Ministeries in andere landen, en zijn gasten ontvangen onder wie de procureur-generaal van Oekraïne. Ook zijn er intensieve contacten vanuit het Openbaar Ministerie geweest met verschillende landen over de uitlevering van verdachten naar Nederland. Daardoor verliepen deze uitleveringen soepel en voorspoedig. In 2021 hebben verschillende OM'ers een bijdrage geleverd aan projecten ter versterking van de rechtsstaat, bijvoorbeeld in de Westelijke Balkan en Oostenrijk.

Eind 2021 trad een nieuwe vertegenwoordiger van het Nederlandse OM toe tot Eurojust. In het in Den Haag gevestigde Eurojust werken justitiële autoriteiten samen in de bestrijding van grensoverschrijdende zware georganiseerde criminaliteit

waarbij twee of meer landen zijn betrokken. Het internationale netwerk van Eurojust is hecht. Ook met tientallen niet-EU-landen heeft het samenwerkingsovereenkomsten. In eigen land werkt de Nederlandse afdeling bij Eurojust nauw samen met het Nederlandse OM, de internationale rechtshulpcentra en het Ministerie van Justitie en Veiligheid.

Nadat in oktober 2020 het College van European prosecutors was gevormd, is op 1 juni 2021 het Europees OM operationeel geworden. Met de komst van twee gedelegeerde Europese aanklagers, ingehuisd bij het FP, is gestart met onderzoek naar fraude met EU-middelen.

Sinds de Brexit van begin 2021 verloopt de strafrechtelijke samenwerking tussen Nederland en het Verenigd Koninkrijk niet meer op basis van EU-regels. Het OM heeft zich al in 2020 goed voorbereid op de wijzigingen. Daardoor liep de samenwerking vorig jaar in de regel goed, al moest bijvoorbeeld wel de Nederlandse Overleveringswet met spoed worden aangepast. Brexit lijkt, mede doordat Covid het reizen beperkte, nog geen opvallende veranderingen in criminaliteit te hebben gebracht.

Om de samenwerking met het VK te bestendigen, is in 2021 een liaisonofficier geselecteerd die per 1 juni 2022 vanuit Londen aan de slag gaat.

Bij EU-wetgevingstrajecten (17 in 2021), over onder meer grensoverschrijdende politiesamenwerking, informatie-uitwisseling en herziening van de Prüm-regelgeving over het delen van DNA en vingerafdrukken, was het OM nauw betrokken. Die wetgeving moet immers optimaal bijdragen aan het OM-werk.

Huiselijk geweld, kindermishandeling en zeden

Er is in 2021 vooruitgang geboekt bij de aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld. Nadat officieren, secretarissen en beleidsadviseurs jarenlang aandacht hebben gevraagd voor psychische kindermishandeling, is deze vorm van mishandeling eindelijk in de rechtspraak erkend. Afgelopen jaar zijn vonnissen gewezen waarin rechters het door kinderen getuige zijn van huiselijk geweld erkennen als psychische mishandeling en dat lieten meewegen in de strafmaat. Zo sprak de rechtbank Midden-Nederland uit dat voor een bewezenverklaring van (psychische) mishandeling niet bewezen hoeft te worden dat er psychisch letsel is ontstaan, wat heel belangrijk was. Psychisch letsel is in de praktijk moeilijk te bewijzen, terwijl uit onderzoek blijkt dat in bepaalde situaties zeker psychisch letsel kán ontstaan en dat dit zeer ernstige gevolgen voor de rest van het leven van het slachtoffer kan hebben. Daarmee sloot de rechtbank aan bij de door het WODC en in de Jeugdwet gegeven definitie van kindermishandeling.

In de aanpak van huiselijk geweld is de samenwerking met Veilig Thuis verbeterd. Op alle ZSM-locaties is vorig jaar een vorm van samenwerking gerealiseerd: op sommige parketten fysiek, op andere telefonisch.

In zedenzaken hebben alle parketten vorig jaar een aantal voorwaarden op orde gebracht om beter te kunnen sturen op de doorlooptijden. Zo zijn alle zedenzaken overgezet van het zaaksregistratiesysteem Compas naar GPS en wordt

daarnaast door het OM gebruik gemaakt van het politiesysteem BOSZ waardoor zedenzaken niet meer kunnen blijven hangen tussen politie en OM. Dit is een belangrijke stap om de problemen die spelen op het gebied van zedendoorlooptijden aan te kunnen pakken op de parketten.

Tot slot heeft het OM in 2021 twee keer een consultatiereactie gegeven op het voorontwerp van het omvangrijke wetsvoorstel Seksuele Misdrijven. Het OM onderschrijft het belang van modernisering van de huidige zedenwetgeving en het College heeft zijn waardering uitgesproken over het voorontwerp van het wetsvoorstel. Het OM heeft wel een winstwaarschuwing meegegeven: hoewel er waarschijnlijk méér feiten strafbaar zullen worden gesteld in de nieuwe wet, zullen waarheidsvinding en bewijsvergaring ook met de voorgestelde wijzigingen vaak lastig en tijdrovend blijven. Het OM heeft in de gesprekken met het departement aangegeven belang te hechten aan duidelijke communicatie.

Wet straffen en beschermen

Op 1 juli 2021 is de Wet straffen en beschermen in werking getreden. Deze wet bevat grote wijzigingen op het gebied van de detentiefasering en de voorwaardelijke invrijheidstelling (v.i.). V.i. houdt in dat een veroordeelde na het uitzitten van een deel van de gevangenisstraf onder bepaalde voorwaarden kan vrijkomen. De v.i. heeft tot doel de kans op herhaling van het plegen van strafbare feiten te verminderen. Dit zorgt voor een grotere maatschappelijke veiligheid.

Op basis van de nieuwe wet beslist het OM of een gedetineerde in aanmerking komt voor v.i. Het OM beslist ook over het verlenen en herroepen van de v.i. en kan de beslissing over de verlening uitstellen. Veroordeelden met een onvoorwaardelijke en onherroepelijke gevangenisstraf van meer dan één jaar kunnen na twee derde van hun gevangenisstraf onder bepaalde voorwaarden in vrijheid worden gesteld. Voor de zaken die onder de

Rechters erkennen het getuige zijn van huiselijk geweld als psychische mishandeling

nieuwe wet vallen, bedraagt de v.i. maximaal twee jaar. De veroordeelde komt alleen bij goed gedrag gedurende de hele detentieperiode in aanmerking voor v.i. Ook veiligheidsrisico's en slachtofferbelangen spelen een belangrijke rol. Algemene regels voor de toepassing van de v.i. door het OM zijn vastgelegd in de nieuwe Aanwijzing voorwaardelijke invrijheidstelling.

Sinds 2008 heeft het OM een speciaal team dat zich voor het hele land bezighoudt met v.i. Dit is de Centrale Voorziening voorwaardelijke invrijheidstelling (CVv.i.). De CVv.i. is onderdeel van de afdeling Legal Office Executie van het Ressortsparket en is gevestigd in Arnhem.

Budget en organisatie

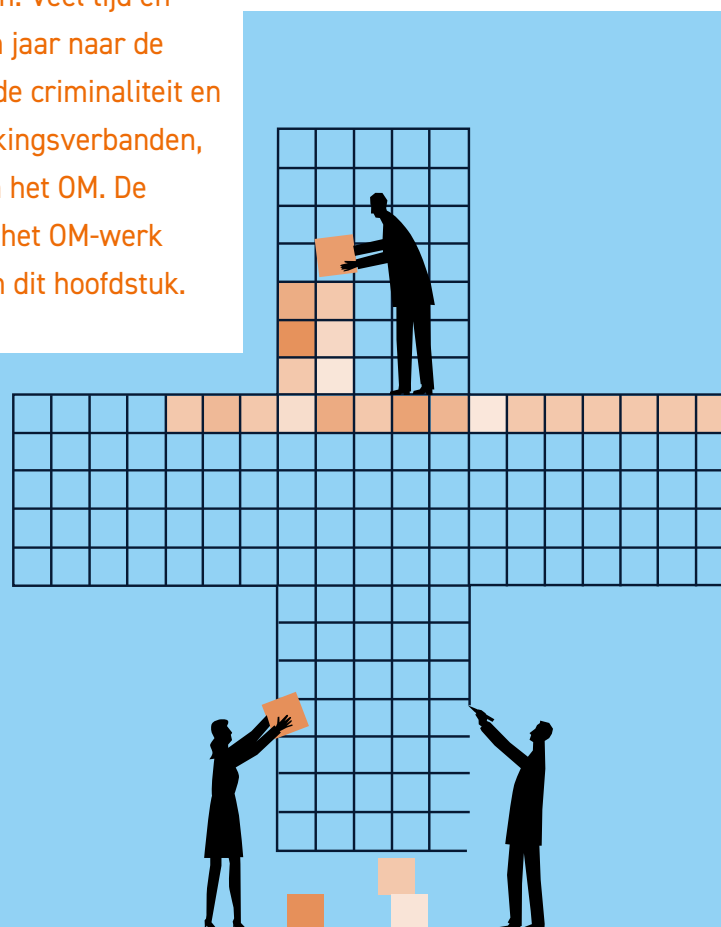
Strafzaken, zo moge in het voorgaande duidelijk zijn geworden, spelen zich altijd af in een context. Tegelijkertijd speelt ook de vraag of de eigen organisatie voldoende is toegerust om haar werk

te doen. De afgelopen jaren waren bezuinigingsjaren. Het OM moest meer leveren met minder geld. Achterstanden, tekorten in mensen en middelen en een hoge werkdruk deden de organisatie piepen en kraken. Iets wat ook bleek uit bijvoorbeeld WODC-onderzoek naar bekostiging van de strafrechtketen.

'Wat is de rechtsstaat ons waard?' Onder dat motto hebben OM, politie en Rechtspraak ook in 2021 gepleit voor een meerjarige, stabiele en voorspelbare financiering van de strafrechtketen. In het regeerakkoord van het kabinet-Rutte IV is voor het eerst sinds jaren sprake van investeringen in de keten en in het OM. Met dat budget wil het OM eindelijk weer investeren in de basis op orde en kwaliteit. Ook de grote impulsen die het OM zelf al geeft aan onderhoud en vernieuwing en professionalisering van de ICT en de informatievoorziening profiteren daarvan. Kwaliteit, facilitaire ondersteuning en vernieuwing dragen eraan bij dat OM'ers hun strafzaken goed kunnen doen.

HET OM IN CIJFERS

Het criminaliteitsbeeld is ook in 2021 door de coronapandemie en de getroffen maatregelen beïnvloed. Dit is terug te zien in de cijfers van de behandelde strafzaken. Veel tijd en capaciteit ging ook afgelopen jaar naar de bestrijding van ondermijnende criminaliteit en actieve criminele samenwerkingsverbanden, een belangrijke prioriteit van het OM. De duiding van de cijfers die uit het OM-werk voortvloeien kunt u vinden in dit hoofdstuk.

EEN GREEP UIT DE CIJFERS EN TRENDS

8.100 strafzaken vanwege belediging, opruiing of discriminatie

Meer dan 1.200 personen verdacht van verzet tegen de politie tijdens coronagerelateerde demonstraties

Steeds vaker heeft een verdachte een steekwapen bij zich

Aantal minderjarige verdachten van moord verdrievoudigd

Aantal verdachten online-criminaliteit flink toegenomen

Aantal zaken tegen 'geldeuzels' steeg van 365 naar 1.363

10 procent meer zedenzaken geregistreerd

Het aantal onderzoeken naar georganiseerde criminaliteit verder gestegen, vooral gericht op productie en handel in drugs

Na een afname in 2020 steeg in 2021 het aantal onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel weer

In meer dan 15.000 strafzaken ging de verdachte en/of het OM in hoger beroep

VERSCHILLENDE SOORTEN ZAKEN

Het OM kent vijf verschillende werkomgevingen, elk specifiek ingericht voor de optimale behandeling van een bepaald soort zaken.

- **Productie** betreft zaken die het parket Centrale Verwerking Openbaar Ministerie (CVOM) behandelt. Daarbij gaat het om zogenoemde standaardzaken (veelal verkeerszaken): beroepszaken bij feitgecodeerde overtredingen en misdrijven, alsook beroepen en appellaten tegen Mulder-overtredingen.
- **Interventies** betreft veel voorkomende criminaliteit waarbij altijd een verdachte in beeld is. Het gaat om strafzaken die door het OM zelf afgedaan kunnen worden of aan de rechter worden aangeboden voor een 'enkelvoudige zitting'. Deze zaken worden veelal met de ZSM-werkwijze afgedaan. De essentie daarvan is dat in elke zaak maatwerk wordt geleverd via een aanpak die recht doet aan de belangen van de verdachte, het slachtoffer en de maatschappij. Daarbij is snelheid een belangrijk element; verdachten en slachtoffers weten snel waar ze aan toe zijn. Het OM is zeven dagen per week veertien uur per dag aanwezig op de ZSM-locatie om de zaken te behandelen. Deze zaken worden door alle arrondissementsparketten behandeld.
- Bij **Onderzoeken** gaat het om de strafrechtelijke aanpak van ernstige misdrijven met een grote impact op het slachtoffer, de directe omgeving en het veiligheidsgevoel in de samenleving; de zogenaamde high impact crimes. Deze zaken worden door alle arrondissementsparketten behandeld.
- Bij **Ondermijning** gaat het om de veelal integrale aanpak van vormen van criminaliteit met potentieel ingrijpende gevolgen voor maatschappelijke systemen, instituties, sociale verbanden en structuren. Deze zaken worden door de arrondissementsparketten, het Landelijk Parket en het Functioneel Parket behandeld.
- In **Hoger Beroep** komen alle zaken samen waarin op initiatief van de verdachte of het OM appel is ingesteld. Deze zaken worden door het R ressortsparket behandeld.

Invloed coronamaatregelen op criminaliteitsbeeld

In 2021 daalde de geregistreerde criminaliteit met 7 procent. In totaal kwamen 758.000 misdrijven ter kennis van de politie. In 2020 waren dat nog 818.300 misdrijven.

Net als vorig jaar is het criminaliteitsbeeld door de coronapandemie en de getroffen maatregelen beïnvloed. Meer mensen bleven thuis, er was een avondklok en een deel van het jaar waren de horeca en 'niet-essentiële' winkels gesloten. Het effect van deze maatregelen is net als in 2020 goed zichtbaar in de criminaliteitscijfers van de politie. Nadat in 2020 het aantal woninginbraken al met 22 procent was gedaald, is dat in 2021 verder afgenomen met nog eens 23 procent. Maar ook het aantal gemelde gevallen van zakkenrollerij daalde met 14 procent en van straatroof met 27 procent. Hetzelfde geldt voor winkeldiefstal, die verder afnam met 11 procent.

De rol van onlinecriminaliteit bleef in 2021 groot. Hoewel het aantal aangiften en meldingen van deze fraudevorm iets afnam, is het nog steeds 38 procent hoger dan in 2019. Dat bestendigt het beeld dat vanwege de coronamaatregelen een deel van de offlinecriminaliteit zich heeft verplaatst naar de onlinewereld. Het aantal geregistreerde gevallen van fraude met onlinehandel bleef hoog, juist omdat meer mensen tijdens de perioden van winkelsluiting aangewezen waren op webwinkels voor hun aankopen. Het aantal gevallen van identiteitsfraude daalde weliswaar iets ten opzichte van 2020, maar is nog steeds 30 procent hoger dan in 2019. De groei blijkt ook uit de toegenomen financiële schade van deze praktijken. Uit jaarcijfers van de Fraudehulpdesk blijkt dat in 2021 de gemelde schade verder is gestegen van 41 miljoen euro in 2020 tot bijna 47 miljoen euro in 2021. In 2019 was dit nog 26 miljoen euro; een toename van 81 procent in twee jaar. De meeste melders werden slachtoffer van webwinkelfraude en WhatsAppfraude.

Maar ook vormen van echte cybercrime, zoals hacken, DDoS- of ransomwareaanvallen namen volgens de politieregistratie in 2021 verder toe. Nadat het aantal bij de politie bekende gevallen van cybercrime in 2020 met maar liefst 132 procent was toegenomen, steeg het aantal in 2021 verder met 33 procent tot 14.900 gevallen.

De gewijzigde criminaliteitsvormen hebben invloed op het aantal verdachten dat in beeld komt tijdens de opsporing en vervolging. Dat komt enerzijds door de afname van het aantal aangehouden verdachten van traditionele (vermogens)delicten, maar ook doordat bij onlinecriminaliteit doorgaans minder verdachten in beeld komen, en doordat één verdachte van onlinecriminaliteit vaak veel meer slachtoffers maakt (met soms wel meer dan 200 slachtoffers in één zaak).

Resultaten Veiligheidsagenda

De minister van Justitie en Veiligheid, de Regio-burgemeesters en het College van procureurs-generaal van het OM hebben met instemming van de Korpsleiding van de politie een gemeenschappelijke Veiligheidsagenda opgesteld voor de periode 2019-2022. Dit zijn de onderwerpen die, uiteraard met inachtneming van de lokale prioriteiten, altijd meegewogen worden bij de inzet van de politie. Centraal staan de thema's georganiseerde misdaad, de bestrijding van mensenhandel, cybercrime, online seksueel misbruik en de executie (tenuitvoerlegging) van vonnissen. De afgesproken normen en de resultaten van 2021 staan vermeld in de tabel.

In 2020 stabiliseerde het aantal onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden (csv's) zich op het niveau van 2019. In 2021 is het aantal onderzoeken toegenomen tot 9 procent boven het niveau van 2020. Hiermee is de doelstelling voor 2021 ruimschoots behaald. Ook de groei van het aantal verdachten voor mensenhandel heeft zich in 2021 gestaag voortgezet en is uiteindelijk ruim boven het

Beleidsafspraken	Realisatie 2018	Realisatie 2019	Realisatie 2020	Norm 2021	Realisatie 2021	Realisatie '21 t.o.v. (plafond) norm '21
Ondermijning						
Aantal aangepakte csv's	1.406	1.522	1.529	1.370	1.662	121%
Afpakken						
Waarde beslag (in euro's)	163.406.529	155.950.412	170.214.272	180.000.000	178.867.883	99%
Mensenhandel						
Aantal gemelde slachtoffers bij Comensha	551	975	490	-	299	-
Aantal OM-verdachten mensenhandel	169	145	187	205	236	115%
Aantal complexe onderzoeken	nb	39	7	-	28	-
Cybercrime						
Aantal cybercrime regulier*	299	381	468	310	564	182%
wrv alternatieve of aanvullende interventies	nb	36	38	77	38	-
Aantal fenomeenonderzoeken	nb	21	39	41	40	98
wrv alternatieve of aanvullende interventies	nb	0	0	20	6	-
Aantal high tech crime onderzoeken	21	19	12	20	9	45%
Totaal aantal onderzoeken	nb	421	519	371	613	165%
Online seksueel kindermisbruik						
Inzet gericht op misbruiker/vervaardiger	nb	193	113	100	113	113%
Inzet gericht op keyplayers/netwerken	nb	15	14	15	9	60%
Inzet gericht op bezitters/verspreiders	nb	632	351	400	383	96
Totale inzet	nb	840	478	515	505	98%
Executie						
Positief afgedane dossiers	nb	51%	26%	40%	77%	-

gestelde streefaantal voor 2021 geëindigd. Hetzelfde geldt voor de reguliere cybercrimezaken. Verder zijn 40 fenomeenonderzoeken en 9 hightech-crimeonderzoeken tactisch afgerond. Daarmee is de doelstelling voor fenomeenonderzoeken nagenoeg gerealiseerd. Fenomeenonderzoeken zijn complexe onderzoeken die uitgevoerd worden door de cybercrimet teams van de politie en die gericht zijn op de bestrijding van cybercriminelen en hun geavanceerde technologische methoden om misdrijven te plegen. In het jaarverslag van de Politie worden de resultaten uitgebreid toegelicht.

Aanpak criminele samenwerkingsverbanden en ondermijnende criminaliteit

De bestrijding van ondermijnende criminaliteit en actieve criminele samenwerkingsverbanden is een belangrijke prioriteit van het OM, waarin steeds meer tijd en capaciteit wordt geïnvesteerd. De inzet van het OM in de aanpak van georganiseerde criminaliteit en andere vormen van ondermijning omvat echter meer dan de hierna volgende cijfers over onderzoeken of strafzaken laten zien. Vaak gaat het om complexe en langdurige opsporingsonderzoeken met een

JOURNALISTIEK

Vrije nieuwsgaring en een onafhankelijke pers zijn pijlers onder een democratische rechtsstaat. Journalisten moeten dan ook in vrijheid en zonder gevaar hun werk kunnen doen. Helaas kan dat niet altijd. Op 1 april 2019 is PersVeilig gelanceerd, een initiatief van de Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ), het Genootschap van Hoofdredacteuren, het Openbaar Ministerie en de politie. Het project heeft tot doel de positie van journalisten te versterken tegen geweld en agressie op straat, op sociale media en/of via juridische claims.

Vanaf 1 april 2019 geldt een verdubbeling van de strafeis voor agressie- en geweldsdelicten tegen journalisten. Politie en OM geven hoge prioriteit aan de opsporing en vervolging in gevallen van agressie en geweld tegen journalisten. Lik-op-stukbeleid wordt zo veel mogelijk toegepast. Journalisten die te maken krijgen met agressie en geweld, kunnen hiervan een melding doen op www.persveilig.nl.

In 2021 heeft PersVeilig 272 meldingen van journalisten ontvangen die tijdens of omwille van hun werk werden bedreigd of met fysiek geweld te maken kregen. Dat waren er in 2020 nog 121. Verreweg de meeste meldingen betroffen bedreigingen, 158 gevallen, die veelal via sociale media werden geuit. 73 journalisten deden melding van fysiek geweld. In totaal werd 57 keer aangifte gedaan. (Bron: Persveilig)

Corona

Journalisten die verslag deden van kerkgangers in coronatijd, kregen meerdere keren te maken met

geweld. Zoals een journalist en cameraman van Powned News die in maart verslag wilden doen van mensen die naar de kerk gingen op Urk. Drie mannen werden voor hun agressieve gedrag door de politierechter veroordeeld tot taakstraffen tot 150 uur. Ook in Krimpen aan den IJssel bleek een verslaggever van RTV Rijnmond niet welkom toen hij verslag wilde doen over kerkdiensten in coronatijd. De man die hem van achteren aanviel, werd veroordeeld tot 60 uur taakstraf en het betalen van 500 euro schadevergoeding.

Molotovcocktails

Een ander opmerkelijk en ernstig geweldsincident speelde zich af in Groningen. In de nacht van 18 op 19 augustus 2021 gooiden twee mannen brandende molotovcocktails via een stukgeslagen ruit in de woning van een journalist. De journalist en zijn partner bleven ongedeerd.

De officier van justitie zei tijdens de eerste pro-forma-zitting in december: "Het Openbaar Ministerie staat pal achter de persvrijheid en juist die is hier bewust ernstig geschonden." Volgens het OM is het slachtoffer gekozen vanwege zijn kritische houding tegenover bepaalde groeperingen en schuilt het motief voor dit incident mogelijk in onwelgevallige publicaties over mensen met radicale of ongefundeerde gedachten. De rechtszaak tegen beide verdachten dient naar verwachting in de zomer van 2022. Ze worden verdacht van poging tot doodslag en brandstichting.

groot aantal verdachten, getuigen en slachtoffers, steeds vaker met internationale dimensies. Daarbij neemt het OM actief deel aan een integrale aanpak, in samenwerking met het lokaal bestuur, de politie en de Belastingdienst. Niet in alle onderzoeken is de inzet om een verdachte strafrechtelijk te vervolgen. Soms zijn bestuurlijke of fiscale interventies effectiever, zodat vervolging niet nodig is. Dan stelt het strafrechtelijk onderzoek de andere partners in staat te interveniëren.

De intensivering van de bestrijding van georganiseerde criminaliteit leidt tot een verdere toename van het aantal nieuwe en lopende onderzoeken naar criminele samenwerkingsverbanden. In 2021 zijn 2.382 nieuwe of lopende strafrechtelijke onderzoeken uitgevoerd. Met name het aantal onderzoeken dat onder leiding van de arrondissementsparketten wordt uitgevoerd blijft stijgen.

Totaal aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Arrondissementsparketten/Politie/KMAR/BOD	1.099	1.197	1.285	1.406	1.484	1.707
Functioneel Parket/Politie/BOD	492	519	479	445	391	400
Landelijk Parket/Politie/KMAR/BOD	490	420	437	444	389	281
Totaal	2.081	2.136	2.201	2.295	2.264	2.382

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door het Landelijk Parket naar aandachtsgebied

	2017	2018	2019	2020	2021
Grootschalige hennepsteelt	124	120	124	120	109
Cocaïne & Heroïne	151	168	171	199	280
Synthetische drugs	118	139	186	221	271
Mensenhandel	117	112	116	107	141
Mensensmokkel	37	32	30	25	30
Wapens & Explosieven	40	49	56	48	79
Witwassen	153	156	165	173	182
OMG's	39	38	29	29	26
Hollandse Netwerken	1	2	1	2	2
Ideologische misdad	36	39	40	31	37
Kinderporno	2	1	0	1	0
Geweld & Zeden	48	62	70	70	81
Levensdelicten	111	118	131	108	113
Cybercrime	36	26	93	131	143
Fraude	72	82	63	63	62
Vermogensdelicten	64	83	76	74	74
Overig	48	57	55	82	71
Totaal	1.197	1.285	1.406	1.484	1.701

Door onderscheid te maken naar het belangrijkste aandachtsgebied wordt zicht verkregen op de centrale thematiek van de onderzoeken. In veel gevallen heeft een onderzoek meerdere aandachtsgebieden. Zo kennen drugsonderzoeken regelmatig witwassen of vuurwapens en explosieven als tweede aandachtsgebied. Witwassen komt omgekeerd vaak voor in combinatie met drugshandel of mensenhandel. En vuurwapens en explosieven zijn vaak een combinatie met levensdelicten. Veel criminele groeperingen zijn immers op verschillende criminele terreinen actief. Van de onderzoeken die worden uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de arrondissementsparketten richt het merendeel zich op de productie van en handel in drugs en het witwassen van de daarbij verdiende winsten. Het aantal onderzoeken naar criminele organisaties die zich bezighouden met de handel in cocaïne en heroïne stijgt het meest; 41

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door het Landelijk Parket naar aandachtsgebied

	2017	2018	2019	2020	2021
Grootschalige hennepsteelt	0	2	1	1	1
Cocaïne & Heroïne	66	84	79	49	44
Synthetische drugs	55	65	52	61	41
Mensenhandel & Mensensmokkel	19	22	25	8	18
Wapens & Explosieven	20	14	18	9	10
Witwassen	53	104	70	67	42
OMG's	3	2	1	1	1
Hollandse Netwerken	4	0	2	2	0
Ideologische misdaad	82	32	36	19	9
Internationale misdaad	19	16	14	19	9
Kinderporno	15	10	17	18	12
Cybercrime	46	47	86	72	36
Levensdelicten	6	7	9	12	11
Fraude	2	5	1	1	1
Vermogensdelicten	3	3	1	2	1
Geweld & Zeden	4	3	5	5	5
Overig	23	21	27	43	27
Totaal	420	437	444	389	281

procent meer onderzoeken dan in 2020. Daarnaast nam het aantal onderzoeken naar synthetische drugs – net als in 2020 – verder toe: een stijging van 23 procent ten opzichte van 2020. Naast drugsgereleerde onderzoeken nam het aantal onderzoeken met als aandachtsgebied wapens en explosieven toe met 65 procent; van 48 naar 79. Na een afname in 2020 steeg in 2021 het aantal onderzoeken naar mensenhandel en mensensmokkel weer.

Het aantal onderzoeken dat onder verantwoordelijkheid van het Landelijk Parket wordt uitgevoerd, vaak door de Landelijke Recherche, liep in 2021 terug tot 281 onderzoeken. Dat is een bewuste keuze. Het LP concentreert zich steeds meer op grote onderzoeken met een langere looptijd en grotere complexiteit. Net als bij de arrondissementsparketten is een flink deel van de onderzoeken gericht op de opsporing van drugsgereleerde misdrijven.

Strafrechtelijke onderzoeken die onder verantwoordelijkheid van het Functioneel Parket worden uitgevoerd, concentreren zich primair op fraude en milieucriminaliteit. Het merendeel van de onderzoeken wordt verricht in samenwerking met de FIOD, de politie en de opsporingsdiensten van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit en het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Aantal strafrechtelijke onderzoeken naar csv's door het Functioneel Parket naar aandachtsgebied

	2017	2018	2019	2020	2021
Fraude	394	366	350	314	326
Milieu	125	113	95	77	74
Totaal	519	478	445	391	400

Indien de resultaten van het strafrechtelijk onderzoek daar de mogelijkheid toe geven, kan de officier van justitie besluiten om één of meerdere verdachten strafrechtelijk te vervolgen. In 2021 behandelde het OM meer dan 1.800 strafzaken tegen een verdachte met een relatie naar de georganiseerde criminaliteit. Het merendeel van de ondermijningszaken is voorgelegd aan de rechter. In 2020 sprak de rechter in 1.353 ondermijningszaken een vonnis uit, waarbij 1.113 verdachten schuldig werden bevonden en 178 verdachten werden vrijgesproken.

Aantal uitspraken rechter in ondermijningszaken

	2017	2018	2019	2020	2021
Schuldig	959	1.173	1.257	963	1.113
Vrijspraak	201	225	188	143	178
Overig	110	73	63	76	62
Totaal	1.270	1.471	1.508	1.182	1.353

Van de 1.113 strafzaken waarin de verdachte door de rechter schuldig werd bevonden legde de rechter in 906 gevallen, ofwel in 81 procent, een vrijheidsstraf op. In 166 zaken was dat in combinatie met een taakstraf. In totaal legde de rechter aan 275 personen een taakstraf op. In 114 zaken werd (ook) een geldboete opgelegd voor een totaal bedrag van € 6,4 miljoen. Dat is forse toename in vergelijking met 2020. Toen legde de rechter in 71 zaken een geldboete op met een totale waarde van € 2,4 miljoen.

Aantal veroordelingen tot een vrijheidsstraf in ondermijningszaken

	2017	2018	2019	2020	2021
< 1 jaar	327	436	431	307	379
1 - 2 jaar	158	221	207	154	151
2 - 5 jaar	218	238	282	244	281
> 5 jaar	69	93	105	105	95
Totaal	772	988	1025	810	906

Verreweg de meeste verdachten, in totaal 406, werden veroordeeld tot een vrijheidsstraf voor de productie en handel in drugs. Eén derde daarvan werd veroordeeld tot een vrijheidsstraf tot één jaar en circa 40 procent tot een vrijheidsstraf van 2 tot 5 jaar. In totaal werden 95 verdachten veroordeeld tot een gevangenisstraf van meer dan 5 jaar, waarvan 25 verdachten tot een straf van 10 tot 20 jaar en 4 verdachten tot een straf van 30 jaar.

Aantal veroordelingen tot een vrijheidsstraf in 2020 naar aandachtsgebied

	< 1 jaar	1-2 jaar	2-5 jaar	> 5 jaar	Totaal
Productie en handel drugs	134	65	166	41	406
Mensenhandel & Mensensmokkel	33	26	21	7	87
Wapens & Explosieven	13	17	11	5	46
Witwassen	19	12	19	1	51
OMG's	0	0	0	0	0
Hollandse Netwerken	0	0	0	0	0
Geweld en Zeden	5	1	17	11	34
Levensdelicten	9	4	5	20	38
Cybercrime	22	3	9	0	34
Vermogensdelicten	24	2	8	2	36
Fraude	90	12	17	0	119
Milieu	19	1	1	9	12
Overig	20	8	7	8	43
Totaal	379	151	281	95	906

Het OM heeft in 2021 – naast strafrechtelijke onderzoeken – weer geïnvesteerd in de civiele verbodsprocedures van outlaw motorcycle gangs (OMG's). Voor het eerst zijn zaken voor de rechter gebracht inzake verdenking van voortzetting van de werkzaamheid van de verboden organisatie(s) (artikel 140 lid 2 Sr).

De instroom van misdrijfzaken

In 2021 daalde het aantal nieuwe strafzaken dat bij het OM instroomde met 6 procent. In 2020 daalde het aantal nieuwe strafzaken al met 8 procent. Al met al registreerde het OM 166.600 nieuwe strafzaken in 2021. Ongeveer 8 procent van de verdachten in die strafzaken was minderjarig, 90 procent van de verdachten was meerderjarig. In 2 procent van de zaken ging het om een rechtspersoon. Die verhoudingen zijn al jaren stabiel.

Daarnaast zijn in 2021 8.600 strafzaken opnieuw ingestroomd om nog een keer behandeld te worden. Meestal gaat het om een strafbeschikking die niet geëxecuteerd kan worden of waartegen verzet is ingesteld. Al met al stroomden in 2021 175.200 strafzaken in die door het OM in behandeling zijn genomen.

Minder instroom door coronamaatregelen

Zoals is beschreven aan het begin van dit hoofdstuk is de instroom van nieuwe strafzaken sterk beïnvloed door de coronamaatregelen. Niet alleen gingen de winkels en horeca dicht, ook veel buitenlandse toeristen bleven weg. Zo lag in 2021 het aantal reizigers dat ons land bezocht via een luchthaven zo'n 60 procent onder het niveau van 2019.¹

Vooraf de instroom van de zogenaamde interventiezaken nam door de maatregelen meer dan gemiddeld af. Interventiezaken, zaken die meestal via ZSM worden aangemeld en behandeld, zijn delicten die zich vooral binnen de stad of regio afspelen, met duidelijke pieken in het weekend. Het gaat dan om verdachten van veel voorkomende delicten als (winkel)diefstal, inbraak, vernieling en eenvoudige mishandeling. Juist dit type criminaliteit is door de winkelsluiting en horecasluiting afgenomen. In 2021 registreerde het OM 109.600 nieuwe interventiezaken; 7 procent minder dan in 2020 en 16 procent minder dan in 2019. De instroom van het aantal nieuwe onderzoekszaken, ook wel 'high-impact-zaken' genoemd, daalde in 2020 met 9 procent maar herstelde in 2021 enigszins tot 23.300. Dit zijn zwaardere misdrijfzaken waarbij de verdachte meestal in bewaring wordt gesteld. Zo steeg bijvoorbeeld het aantal nieuwe zedenzaken, nadat het vorig jaar nog was gedaald. In 2021 registreerde het OM 10 procent meer zedenzaken, 2.580 verdachten. Dat is het hoogste instroomniveau sinds 2016. Het aantal verdachten van huiselijk geweld daalde daarentegen voor het tweede jaar op rij. In 2021 registreerde het OM 9.200 strafzaken vanwege huiselijk geweld, een afname van 11 procent ten opzichte van voorgaand jaar.

Ernstig geweld en levensdelicten

In 2021 zet de zorgelijke trend door die voor het eerst in 2019 zichtbaar werd; het OM registreert steeds meer strafzaken tegen jongeren die verdacht worden van het plegen van een ernstig geweldsdelict of een levensdelict. Steeds vaker heeft een verdachte een (steek)wapen bij zich. Het aantal minderjarige verdachten dat wordt verdacht van een delict in combinatie met illegaal wapenbezit steeg in 2 jaar met 57 procent. Bij jongvolwassenen (18-21 jaar) nam dat aantal toe met 35 procent.

In 2020 steeg de instroom van zaken tegen een minderjarige verdachte van een ernstig geweldsdelict met 20 procent, van 1.633 naar 1.960. Daarbij gaat het om verdachten van zware mishandeling, diefstal

Het OM registreert steeds meer strafzaken tegen jongeren die verdacht worden van het plegen van een ernstig geweldsdelict

met geweld, afpersing of ernstige bedreiging, al dan niet in groepsverband. In 2021 registreerde het OM 1.920 nieuwe geweldszaken tegen minderjarige verdachten. Ook het aantal jongvolwassenen tussen 18 en 21 jaar dat verdacht wordt van een ernstig geweldsdelict bleef hoog. Het OM registreerde 1.946 zaken in 2021. In 2020 waren dat 2.018 verdachten. Dat is 31 procent meer dan in 2019.

Het aantal nieuwe strafzaken met een jongere verdachte van (een poging tot) doodslag nam ook in 2021 verder toe. In 2021 zijn 198 strafzaken met een minderjarige verdachte geregistreerd waarbij sprake was van een verdenking van (een poging tot) doodslag. In 2020 waren dat er 190. Daarbij ging het in 94 procent om een poging, in 2021 is dat in 89 procent. Daarbovenop zijn 266 strafzaken met een jongvolwassen verdachte geregistreerd voor (een poging tot) doodslag. In 2020 waren dat 223 verdachten. Een groei van 19 procent. In beide jaren ging het in 91 procent van de zaken om een poging. Het aantal volwassen verdachten van (poging) doodslag daalde met 1 procent.

¹ <https://nieuws.schiphol.nl/25-miljoen-reizigers-via-schiphol-in-2021/>

Het totaal aantal verdachten, inclusief volwassen verdachten, van (een poging tot) moord steeg met 11 procent. Maar het aantal minderjarige verdachten van (poging) moord verdrievoudigde in een jaar tijd en nam toe van 26 tot 76 personen. In 2020 ging het in 88 procent om een poging tot moord. In 2021 is dat in 83 procent. Het aantal jongvolwassen verdachten van (poging) moord nam toe van 64 naar 81. In 2020 ging het in 75 procent om een poging moord, in 2021 is dat aandeel afgenomen tot 44 procent. Dat betekent dat niet alleen het aantal jonge verdachten groeit, maar ook dat zij vaker verdacht worden van een voltooid levensdelict. Tot slot nam ook het aantal volwassen verdachten van (een poging) moord toe met 11 procent; van 288 in 2020 naar 319 in 2021. In 48 procent was sprake van een poging. Dat was in 2020 nog 57 procent.

Onlinecriminaliteit

De toename van het aantal aangiften van online-criminaliteit en cybercriminaliteit vertaalt zich ook in de instroomcijfers van het OM. Het aantal nieuw ingeschreven verdachten van cyberdelicten nam in een jaar toe van 481 naar 574; een toename van 21 procent. In twee jaar tijd is het aantal verdachten met 47 procent gestegen.

Verder nam het aantal verdachten van horizontale fraude toe met 29 procent. Horizontale fraude is fraude tussen burgers onderling en vindt vaak plaats in de onlinewereld. Opvallend is de groei van het aantal zaken tegen zogenaamde geldezels. Dat steeg in één jaar van 365 naar 1.363. Geldezels zijn mensen die worden geronseld om hun rekening te laten misbruiken door criminelen. Vaak storten slachtoffers van internetoplichting geld op de rekening van deze geldezels. Daarnaast steeg het aantal verdachten van identiteitsfraude (zoals WhatsApp-fraude of voorschotfraude) met 15 procent tot 732 zaken.

Maatschappelijke onrust

Het jaar 2021 kenmerkt zich door meer maatschappelijke onrust en een dalend vertrouwen in het overheidsoptreden. Vooral de coronamaatregelen zoals de avondklok, de QR-toegangspas en vaccinatie, maakten om verschillende redenen sterke gevoelens

los in een deel van de samenleving. Steeds meer burgers lieten hun ontevredenheid blijken door te protesteren tegen de maatregelen of door hun ongenoegen te uiten, bijvoorbeeld via sociale media. Daarbij werd regelmatig de grens van het wettelijk toelaatbare overschreden. In 2021 registreerde het OM 8.100 zaken vanwege belediging, opruiing of discriminatie, al dan niet in combinatie met andere strafbare feiten.² In 2020 waren dat er 7.500. Verdachten tussen 18 en 21 jaar werden 24 procent vaker verdacht van dergelijke feiten dan in 2020, minderjarigen maakten zich 13 procent vaker schuldig aan deze feiten.

Het aantal vervolgingen voor belediging steeg met 6 procent, maar met bijna 10 procent ten opzichte van 2019. Het aantal zaken waarin sprake was van discriminatie, meestal vanwege ras of seksuele gerichtheid, steeg in één jaar met 13 procent tot 431. Belediging, opruiing of discriminatie ging vaak gepaard met andere strafbare feiten, zoals bedreiging. Het aantal keer dat een persoon ook vervolgd werd voor bedreiging steeg met 8 procent ten opzichte van 2020, maar met maar liefst 29 procent ten opzichte van 2019. Maar het bleef niet alleen bij het beledigen of bedreigen van groepen of personen, er werd ook steeds vaker opgeroepen strafbare feiten te plegen of in verzet te gaan tegen het openbaar gezag. In 2021 werd 254 keer een verdachte vervolgd voor opruiing. In 2020 was dat nog 111 keer en in 2019 slechts 43 keer. Uiteindelijk werd in 2021 ook verschillende keren daadwerkelijk geweld gebruikt. Naast de rellen van januari en november 2021, liepen diverse demonstraties uit de hand. Meer dan 1.200 personen werden verdachte vanwege verzet tegen de politie en in 1.046 zaken van mishandeling. Daarbij verdubbelde het aantal verdenkingen van zware

² Er zijn zaken geselecteerd waarin ten minste één discriminatiefeit, opruiingsfeit of beledigingsfeit voorkomt. Daarnaast komen in veel van deze zaken ook feiten zoals bedreiging, openlijk geweld, wederspanning en mishandeling voor. De aanname is dat als deze feiten in combinatie voorkomen in een zaak, de geweldsdelicten en openbareordedelicten voortkomen uit discriminatoire motieven of alternatieve opvattingen van de verdachte.

RELLEN IN ROTTERDAM

Een ruimte vol televisies op een van de bovenste verdiepingen van een hoge wolkenkrabber op de Kop van Zuid in Rotterdam. Op de schermen van Stadstoezicht zijn grote groepen mensen te zien die bij een politieauto staan en er van alles tegenaan gooien. Van stenen tot verkeersborden, van prullenbakken tot zwaar vuurwerk. In de auto zitten twee agenten die geen kant op kunnen. Een stuk verderop, zo is op een andere livefeed van een camera van Stadstoezicht te zien, duiken brandweermensen weg voor keiharde knallen en flitsen van zwaar vuurwerk dat in hun richting wordt gegooid als ze proberen een brand te blussen.

Een 'orgie van geweld' noemt burgemeester Aboutaleb later die avond tijdens een persmoment van de Driehoek de Coolsingelrellen in Rotterdam. Een demonstratie tegen de coronamaatregelen loopt in november 2021 volledig uit de hand. Op grote schaal plegen grote groepen relschoppers vanuit het niets in het centrum van Rotterdam vernielingen en worden hulpverleners belaagd en bekogeld met onder andere zwaar vuurwerk en bakstenen. Ernstig in het nauw gedreven agenten zien zich zelfs genoodzaakt gericht op relschoppers schieten. Ze vrezden op dat moment, zo verklaren ze later, dat het geweld en de situatie zó heftig en bedreigend aan het worden is dat de kans bestaat dat ze niet meer thuis zullen komen.

Het is helaas niet de eerste keer dat de Maasstad met heftige coronagerelateerde rellen te maken krijgt. In januari 2021 was het ook zeer onrustig in de omgeving van de Beijerlandseleaan op Rotterdam-Zuid. Verschillende winkels worden die avond volledig vernield en geplunderd en groepen relschoppers reageren hun frustraties af op de politie. Tientallen raddraaiers worden op heterdaad opgepakt.

Zowel in januari als in november wordt er onder leiding van het OM ook direct een Team Grootchalige Onderzoek (TGO) opgetuigd om de verantwoordelijken op te sporen en te vervolgen. De mensen die die avond aan het werk zijn, krijgen spontaan hulp aangeboden van collega's die op dat moment thuis zitten. Hulp wordt ook aangeboden door andere parketten in het land.

Net als de Coolsingelrellen vinden ook de Avondklokrellen in het donker plaats. Daardoor is het bijzonder lastig om relschoppers te kunnen identificeren. Toch lukt dat in veel gevallen uiteindelijk toch. Dankzij wijkagenten die personen herkennen en tipgevers, waaronder een vader die zijn rellende zoon hoogstpersoonlijk aflevert op het bureau.

Een bijzondere rol in beide onderzoeken is weggelegd voor het team Camerabeeldspecialisten van de politie. Dit team bestaat uit speciaal geselecteerde mensen met een vorm van autisme. Zij hebben de gave losse individuen in groepen op verschillende beelden te herkennen aan bijvoorbeeld piepkleine details op kleding of manier van lopen.

Een deel van de fragmenten die zij urenlang bestudeerden werden ook vertoond tijdens de zittingen tegen de verdachten. En ook daar maakte het opnieuw diepe indruk op de aanwezigen in de rechtszaal. "Geen woorden maar daden", zo begon de officier van justitie ieder requisitoir. "Het is een leus die bij Rotterdam hoort. Het is een credo waar de Rotterdammers trots op zijn. Maar in sommige gevallen zijn woorden beter dan daden. In sommige gevallen kun je met woorden meer bereiken. In sommige gevallen gaan die daden veel te ver. En tijdens de rellen in onze stad veranderden de daden in misdaden."

ONLINEGROOMING: 'HAAR BETAALDE SEKS WAS ZIJN TROFEE'

"Deze meisjes zijn bedonderd en gebruikt voor verdachtes dwang en drang naar online seksueel contact met meisjes die ver onder zijn eigen leeftijd zitten. Deze meisjes zijn online gebruikt en uitgebuit voor eigen plezier," zo stelt de officier van justitie op 15 oktober 2021 bij de rechtbank Leeuwarden. In de zaak-Bèta staat een 38-jarige Alkmaarder terecht voor het seksueel uitbuiten van meerdere minderjarige meisjes (onlinegrooming), en voor het aanzetten tot prostitutie van een van hen, een meisje van destijds vijftien jaar.

De politie komt de verdachte op het spoor nadat in een eerder onderzoek een onlinepersonage naar voren is gekomen dat het bewuste meisje via chats aanzette tot prostitutie. Het online personage deed alsof zij leeftijdsgenoot, vriendin en vertrouwenspersoon was van het slachtoffer. In werkelijkheid ging achter dit nepprofiel een volwassen man en tevens vader schuil die meerdere meisjes online benaderde via Facebook, Snapchat en WhatsApp. Via meerdere profielen en aliassen onderhield hij contact met bijna duizend 'vrienden', de meesten van hen meisjes van rond de vijftien en zestien jaar oud, soms nog jonger.

De verdachte ging in zijn onlinegrooming uiterst methodisch te werk. Zo bevatte zijn laptop een nauwkeurige administratie van al zijn chatcontacten, een logboek met uitgewerkte gesprekken en een catalogus vol foto- en filmmateriaal van jonge meisjes. "Het logboek bevatte de meest intieme onthullingen die verdachte had weten te ontfutselen van de meisjes. Van de onzekerheden en de vriendinnen met wie ze omgingen tot de ervaringen met zoenen en seks. Van al deze meisjes bestaat er dus een heimelijk en intiem dagboek. Alleen niet gemaakt door het meisje zelf, maar door een volwassen man die zich voordeed als leeftijdsgenoot," aldus de officier in zijn requisitoir.

Aan de hand van de foto's en video's die op de laptop van de verdachte werden aangetroffen en die werden gekwalificeerd als kinderporno, konden tijdens het onderzoek meerdere slachtoffers worden opgespoord. Zij kregen een bezoek van de politie waarbij hun werd uitgelegd dat hun onlinevriendin niet de vriendin was die zij dachten. "Deze meisjes, en hun ouders, waren geschokt," aldus de officier van justitie, "en velen voelden zich achteraf smerig en naïef. Maar de schuld moet niet worden gelegd bij jongens en meisjes die online experimenteren met identiteit en seksualiteit." (...) "Voor al die meiden die in deze misleiding trappen geldt dat degene die zich werkelijk zou moeten schamen de misleider is."

Over het 15-jarige meisje dat op aandringen van de verdachte in de illegale prostitutie belandde, stelt de officier: "De betaalde seks is iets waar zij door verdachte toe is bewogen en waar hij op uit was. Haar betaalde seks was zijn trofee. Dat zij als 15-jarig meisje dingen moest doen waarvan hij ook wel wist dat het niet goed was voor haar, was ondergeschikt aan het vervullen van zijn fantasie. Het pushen van haar om de sociaal-ethische en strafrechtelijke normen te overtreden, is naar het oordeel van het OM dan ook te kwalificeren als werven met het oogmerk van uitbuiting."

Tegen de verdachte, die vanwege twee psychische stoornissen verminderd toerekeningsvatbaar zou zijn, eist het OM een celstraf van 2,5 jaar waarvan tien maanden voorwaardelijk met een proeftijd van drie jaar. De rechtbank Leeuwarden vonnist twee weken later conform die eis. Ook zal de verdachte een schadevergoeding moeten betalen van 5.000 euro en verplicht moeten meewerken aan een intensieve behandeling.

mishandelingszaken in deze zaken in 2 jaar tot 134. Het aantal openlijke geweldplegingen verdubbelde tot 131. In de meeste gevallen richtte de agressie zich op de politie, bijzondere opsporingsambtenaren of andere ambtsdragers. In het politieke hart van Nederland, Den Haag, steeg de instroom van deze zaken het meest; 40 procent meer zaken dan voor de coronapandemie in 2019.

Het aantal behandelde misdrijfzaken

In 2021 zijn in totaal 182.100 misdrijfzaken behandeld en uitgestroomd, een deel na een beslissing van het OM en een deel na het vonnis van de rechter. Dat is nagenoeg gelijk aan het aantal zaken dat is behandeld in 2020. Een deel van deze uitgestroomde zaken maakte deel uit van de voorraad strafzaken die in 2020 is ontstaan door de tijdelijke sluiting van de rechtbanken vanwege de coronapandemie.

Misdrijfzaken afgedaan door het OM

In 2021 is 56 procent van de behandelde strafzaken zelfstandig afgedaan door het OM. Daarvan zijn 31.700 zaken afgedaan met een strafbeschikking. Dat is 17 procent van de totale uitstroom. In 2020 waren dat er nagenoeg evenveel: 31.000 zaken. Dat is opmerkelijk omdat juist de eenvoudige strafzaken die zich goed lenen voor een strafbeschikking vanwege de coronamaatregelen verder afnamen. Dat betekent dat in 2021 ook zaken met een strafbeschikking zijn afgedaan die voorheen aan de politierechter zouden zijn voorgelegd. Dat is het gevolg van de maatregelen om de zogenaamde 'coronavorraad' af te bouwen.

Verder daalde het aantal zaken dat is afgedaan met een voorwaardelijk sepot. In 2020 groeide het aantal voorwaardelijk sepotbeslissingen nog met 30 procent. Het is aannemelijk dat de snelle stijging in 2020 samenhangt met de in korte tijd gegroeide voorraad en het plotseling grotere gebrek aan zittingsruimte. Ook het aantal onvoorwaardelijke sepotzaken daalde in 2021 licht. In 57.700 zaken besloot de officier de strafzaak te seponeren. In 40.000 zaken was dat om technische redenen; meestal

Om de schaarse zittingscapaciteit te ontlasten is besloten meer zaken via een hoorgesprek van het OM te behandelen

was er onvoldoende bewijs of was verdachte ten onrechte als zodanig aangemerkt. In 13.600 zaken kwam de officier om beleidsmatige redenen tot een sepotbeslissing, bijvoorbeeld vanwege een reclasseringsbelang of omdat de verhouding tot de benadeelde inmiddels zou zijn hersteld.

In 2021 is 2.400 maal een klachtprocedure ex artikel 12 Sv behandeld door het gerechtshof tegen de beslissing van het OM om een verdachte niet te vervolgen. Dat is een lichte toename; een jaar eerder waren dat 2.300 klachten. In 5 procent was volgens het gerechtshof de klacht gegrond en moest het OM alsnog tot vervolging overgaan.

Meer afdoen na een OM-hoorgesprek

Om de schaarse zittingscapaciteit te ontlasten is besloten meer zaken via een hoorgesprek van het OM te behandelen, zeker als de officier van plan is een strafbeschikking op te leggen. Het horen van de verdachte kost weliswaar extra capaciteit, maar draagt bij aan de zorgvuldigheid waarmee de schuld van de verdachte wordt vastgesteld. Daarnaast kan de verdachte kenbaar maken welke persoonlijke

gevolgen de beoogde sanctie zal hebben. Bij bepaalde (hogere) straffen of maatregelen is horen verplicht. Bij een hoorgesprek kan een verdachte zich laten bijstaan door een raadsman. De parketten hebben voor de organisatie van extra hoorgesprekken tijdelijk middelen ontvangen om extra personeel aan te trekken, maar ook voor de inzet van apparatuur om een verdachte op afstand te horen.

In 2020 zijn in totaal 7.200 zaken afgedaan na een OM-hoorgesprek. In 2021 is het aantal zaken dat uitstroomt na een OM-hoorgesprek verdrievoudigd: in 21.800 zaken is een verdachte uitgenodigd voor een hoorgesprek met de officier van justitie. Dat is 14 procent van alle zaken die in die periode zijn ingestroomd en zijn afgedaan. In 42 procent van deze zaken is een strafbeschikking opgelegd, in 20 procent is besloten de zaak alsnog voor te leggen aan de rechter. In 17 procent volgde een voorwaardelijk sepot.

Ontwikkeling van rechtbankvonnissen in misdrijfzaken

Door de coronapandemie zijn in de periode van 17 maart tot 11 mei 2020 nauwelijks strafzittingen georganiseerd. Vele strafzaken zijn van zitting gehaald waardoor de voorraad op zitting te plannen zaken snel is gegroeid. Om die voorraden weg te werken hebben OM en ZM maatregelen afgesproken om eind 2021 de voorraden weer terug te brengen tot het niveau van 17 maart 2020. Dat is deels gelukt. De voorraad strafzaken voor de meervoudige kamer (MK), de meest ernstige strafzaken, is tot ruim onder het niveau van 17 maart 2020 geslonken. Ook de voorraad jeugdzaken is weer terug op het oude niveau. Helaas is dat niet het geval voor de voorraad strafzaken die door de politierechter (PR) behandeld moet worden. Die voorraad was aan het eind van 2021 nog 9 procent groter dan op 17 maart 2020. Desondanks is ook deze voorraad geslonken. Op het piekniveau was de voorraad 46 procent groter dan voor de coronaperiode. Dat laat onverlet dat het OM zich zorgen maakt over de toekomstig beschikbare zittingscapaciteit. De afname van de voorraad is flink

'geholpen' door de sterk achterblijvende instroom van nieuwe zaken. Zodra de instroom van strafzaken weer herstelt, kan bij gelijkblijvende zittingscapaciteit de voorraad weer gaan groeien.

In 2021 stroomden in totaal 79.600 zaken uit met een eindvonnis van de rechter. Dat is 5 procent meer dan in 2020, maar 16 procent minder dan in 2019. Toen deed de rechter meer dan 95.000 zaken af. Het aantal door de meervoudige kamer uitgesproken vonnissen steeg ten opzichte van 2020 met 4 procent, van 11.500 naar 12.000. Ook het aantal vonnissen van de politierechter herstelde na de sterke afname in 2020 met 4 procent. De politierechter sprak in 63.600 zaken een vonnis uit. In vergelijking met 2019 bleef het aantal vonnissen van de politierechter wel sterk achter. Toen deed de politierechter 77.400 zaken af met een vonnis. De kinderrechter behandelde in 2021 4000 zaken; een toename van 11 procent ten opzichte van 2020.

Net als in 2020 legde de rechter in 76 procent van de behandelde zaken een straf op aan de verdachte. In 2 procent werd de verdachte weliswaar schuldig bevonden, maar volgde geen straf. In 8 procent werd

Zodra de instroom van strafzaken weer herstelt, kan bij gelijkblijvende zittingscapaciteit de voorraad weer gaan groeien

HOGER BEROEP ZAAK-NICKY VERSTAPPEN

28 januari 2022 is een dag die advocaten-generaal Gerard Sta en Eefje Verheijen niet snel zullen vergeten. Het wachten op de uitspraak van het gerechtshof Den Bosch, de voelbare emoties van de familie van Nicky Verstappen en uiteindelijk de opluchting als de straf wordt uitgesproken. Het gerechtshof acht doodslag en ontucht bewezen en legt Jos B. een gevangenisstraf op van 16 jaar. Dit is een hogere straf dan de 12,5 jaar cel die de rechtbank Limburg in november 2020 oplegde.

Na 22 jaar onzekerheid is de ontlading in de rechtszaal groot, de vrijdagmiddag van het arrest. De advocaten-generaal (AG's) kunnen na afloop dan ook niets anders doen dan wat hun gevoel hen ingeeft: de ouders en zus van Nicky omhelzen. Als de rechtszaal nagenoeg leeg is, komen de familie, de officieren van justitie die de zaak deden in eerste aanleg, het politieteam, de familierechercheurs en AG's Sta en Visser in de familiekamer bij elkaar. "Ondanks alle verdriet was er blijdschap en opluchting", vertelt Sta een paar dagen later in de Telegraaf.

Sta en Visser kijken terug op een intensieve hoger-beroepsperiode mede ook door de moord op Peter R. de Vries die de familie van Nicky bijstond. Wat hun onderzoek ook anders dan anders maakte, was de belastende verklaring van Bekir E. Bekir E., veroordeeld voor moord op de Rotterdamse scholiere Hümeýra, was een medegedetineerde van

Jos B. die verklaarde dat Jos B. tegenover hem belastende verklaringen had afgelegd.

Die verklaring leidde tot aanvullend onderzoek. Hoewel het OM geen aanwijzingen heeft kunnen vinden dat Bekir E. loog, wordt toch besloten om de verklaring niet te gebruiken voor de bewijsvoering. De advocaten-generaal durfden er hun handen niet voor in het vuur te steken.

Waar ze hun handen wel voor in het vuur durven te steken, is dat Jos B verantwoordelijk is voor seksueel misbruik en de dood van Nicky. Hij is degene geweest die Nicky uit het tentenkamp heeft meegenomen, hem vervolgens heeft misbruikt en door verstikking om het leven heeft gebracht. Voor het bewijs zijn de in de onderbroek van Nicky aangetroffen DNA-sporen van Jos B. zeer belangrijk geweest. En het feit dat Jos B geen logische verklaring heeft gegeven voor het aantreffen van zijn DNA-sporen in die onderbroek.

Voor de verdwijning, het seksueel misbruik en de dood van Nicky Verstappen eist het OM op 15 november 2021 in hoger beroep dan ook een gevangenisstraf van 20 jaar. Dat het Hof uiteindelijk 16 jaar heeft opgelegd, stelt de AG's geenszins teleur. "Het is een heel gedegen, uitvoerig arrest", zegt Verheijen in de Telegraaf over de uitspraak van het Hof.

de verdachte door de rechter vrijgesproken. Circa 13 procent van de zaken werd ter terechtzitting gevoegd. Dat betekent dat de rechter een strafzaak voegt bij een andere strafzaak tegen dezelfde verdachte en één vonnis uitspreekt over zowel de hoofdzaak als de gevoegde zaak.

Al enkele jaren is een trend zichtbaar dat de rechter wat vaker een langere vrijheidsstraf oplegt dan 5 jaar geleden. Dat kan komen doordat rechters strenger zijn gaan straffen, maar het kan ook komen doordat de gepleegde feiten ernstiger zijn. In 2021 legde de rechter in 91 procent van de zaken een vrijheidsstraf op van maximaal 1 jaar. Dat is gelijk aan 2020, maar minder vaak dan in 2017. Toen was dat in 93 procent. In 4 procent, ofwel 1.150 keer, sprak de rechter een gevangenisstraf uit tussen 1 en 2 jaar. Dat was vijf jaar geleden nog 3 procent. Bijna 5 procent van de verdachten kregen een langere straf opgelegd. Dat was in 2017 in 3 procent van de strafzaken. In 2021 werd niemand veroordeeld tot een levenslange gevangenisstraf. Het aantal veroordelingen tot TBS of een opname in een speciale inrichting daalde licht van 1.212 tot 1.139.

In meer dan 15.000 strafzaken ging(en) de verdachte en/of het OM in hoger beroep. In 2.500 zaken is het hoger beroep uiteindelijk ingetrokken. In 2021 is in 14.400 strafzaken een arrest geweest. Dat is maar liefst 28 procent meer dan in 2020. Toen waren dat nog 11.250 zaken. De hoge uitstroom is het positieve resultaat van de keuze van het Ressortsparket en de Gerechtshoven om zaken vaker enkelvoudig (door een alleensprekende rechter) af te doen in plaats van meervoudig. Die afspraak was onderdeel van het maatregelenpakket om de coronavoorraad af te bouwen. Dat is voor de hogerberoepszaken goed gelukt.

Doorlooptijden

Wat hebben de coronamaatregelen en de voorraadvorming betekend voor de doorlooptijden van strafzaken? Binnen de strafrechtketen is verkorting van de doorlooptijd immers een belangrijk thema.

Te lange doorlooptijden zijn onwenselijk, omdat zij tekortdoen aan het belang van slachtoffers van misdrijven en het recht van verdachten op berechting binnen een redelijke termijn.

Het OM heeft zelf invloed op de doorlooptijd vanaf het moment dat de zaak instroomt tot het moment dat de zaak zelfstandig door het OM kan worden afgedaan, bijvoorbeeld met een strafbeschikking of een sepotbeslissing. Zo nam de gemiddelde doorlooptijd tussen het moment van instroom en uitstroom van een door het OM afgedane ZSM-zaak iets toe. In 2020 kostte het gemiddeld 85 dagen om een zaak te laten uitstromen. In 2021 is dat twee dagen langer.

De doorlooptijd vanaf het moment dat het OM besluit de zaak voor de rechter te brengen tot aan het vonnis is de gezamenlijke verantwoordelijkheid van het OM en de Rechtspraak. De gemiddelde doorlooptijd van een ZSM-strafzaak die door de rechter wordt afgehandeld is in 2021 opgelopen tot gemiddeld 223 dagen. In 2020 was dat nog 209 dagen. De zwaardere onderzoekszaken worden gemiddeld genomen bijna net zo snel afgedaan door de rechter. In 2021 stroomde een onderzoekszaak binnen 237 dagen uit. Door de dwingende wettelijke termijnen die gelden voor de voorlopige hechtenis kennen deze zaken een redelijk constante doorlooptijd. De gemiddelde doorlooptijd van de zware ondermijningszaken, ook wel megazaken genoemd, liep in 2021 verder op tot bijna 640 dagen.

Binnen de strafrechtketen is specifieke aandacht voor de doorlooptijd van jeugdzaken, zaken met een verdachte van een ernstig verkeersongeluk (art. 6 Wegenverkeerswet 1994 (hierna: WVV)) en ernstige zedenzaken. Daarvoor zijn in 2019 zogenaamde ketennormen vastgesteld, met een gezamenlijke opdracht voor de ketenpartners om die normen te behalen.

Het algemene beeld is dat ondanks de ketennormen in deze categorieën zaken geen verkorting van de doorlooptijd zichtbaar is. De doorlooptijd van OM-beslissingen in jeugdzaken bleef redelijk gelijk.

De beoordeling van de jeugdzaak door het OM vond in 55 procent plaats binnen 30 dagen na instroom (doel 80 procent). In 2020 was dat 57 procent. Ook de doorlooptijd van zaken die door de kinderrechter zijn behandeld bleef nagenoeg gelijk. In 46 procent van de zaken werd een vonnis uitgesproken binnen 180 dagen na het eerste verhoor. Het doel om 80 procent van de jeugdzaken af te doen binnen 180 dagen is daarmee niet behaald. Dit doet de vraag rijzen of de normen voor jeugdzaken – die lang geleden zijn vastgesteld – nog wel passen bij de toenemende ernst van de jeugdzaken. Het ministerie van Justitie en Veiligheid is daarnaar een onderzoek gestart. Van de iets meer dan 560 ernstige verkeersdelicten (art. 6 WVV) die in 2021 behandeld werden, zijn er bijna 400 aan de rechter voorgelegd. Het lukte slechts in 15 procent van de zaken om deze binnen de ten doel gestelde termijn van 1 jaar na het incident op zitting te behandelen. In 2020 was dat in 10 procent. Van de 1.600 zedenzaken die de rechter in 2021 behandelde, lukte het uiteindelijk in 36 procent om een eerste zitting te houden binnen een half jaar nadat de zaak bij het OM was ingestroomd. De ketennorm is 80 procent. Het is duidelijk dat de normen en de praktijk ver uiteen liggen. Dat heeft meerdere oorzaken. De norm gaat uit van een ideale situatie waarin voldoende zittingscapaciteit beschikbaar is. Dit is niet het geval. Verder is juist in dit type zaak goed opsporingsonderzoek van groot belang. Bewijs verzamelen is vaak lastig.

Er is specifieke aandacht voor doorlooptijden in jeugdzaken en in ernstige verkeers- en zedenzaken

Het vergt de nodige tijd om onderzoek te doen om slachtoffers, getuigen en verdachten te achterhalen of te bevragen. Daarnaast vraagt het technisch bewijs na een aanranding of verkrachting ook medische capaciteit.

De behandeling van overtredingszaken

Een overtreding is in het strafrecht een relatief licht strafbaar feit. Vaak betreft het strafbare feiten die worden gepleegd in het verkeer of overlastfeiten. In 2020 en 2021 kwamen daar de overtredingen op grond van de regionale noodverordeningen Covid-19 en de Tijdelijke wet maatregelen Covid-19 bij.

Het parket CVOM behandelt nagenoeg alle overtredingszaken voor het OM. Vanuit het oogpunt van rechtmatigheid, stelt het parket CVOM allereerst vast of er sprake is van bewezen schuld. In 2021 stroomden 443.900 dossiers in om te beoordelen. Dat is een aanzienlijke stijging ten opzichte van 2020. Toen registreerde het parket CVOM 320.100 dossiers. In 2019 waren dat 194.000 dossiers. De stijging van de instroom is te herleiden tot de handhaving van coronaregels. Met name de avondklok die gold van januari tot april 2021 leidde tot veel extra dossiers om te beoordelen. Zo'n 30 procent van de dossiers werd afgekeurd omdat het proces-verbaal nog niet aan de wettelijke vereisten voldeed en ging retour naar de politie. Een groot deel van de goedgekeurde

dossiers – namelijk 229.200 – is doorgestuurd naar het CJIB om namens het OM een strafbeschikking op te leggen. Een ander deel van deze zaken – zo'n 90.000 zaken – is geregistreerd door het parket CVOM voor eigen behandeling.

In totaal, dus inclusief de 90.000 zaken die zojuist genoemd werden, registreerde het OM in 2021 160.000 nieuwe overtredingszaken; 5 procent meer dan in 2020. Toen stroomden 151.200 overtredingszaken in. Het aantal behandelde overtredingszaken steeg met 34 procent. Omdat in 2020 7 maanden lang geen kantonzittingen zijn georganiseerd is in die tijd een grote voorraad ontstaan. In 2021 zijn de kantonzittingen weer volgens het reguliere rooster gepland en aan het eind van 2021 is een zogenaamde inloopkamer gestart om te helpen de extra voorraad weg te werken. Dat heeft ertoe geleid dat in 2021 83 procent meer zaken door de kantonrechter zijn behandeld dan het jaar daarvoor. Het was echter onvoldoende om de snel gestegen voorraad tot aanvaardbare proporties terug te brengen. Ook in 2022 moet nog hard gewerkt worden om de voorraad overtredingszaken op tijd te behandelen.

Om de zittingscapaciteit te sparen zijn – net als bij de misdrijfzaken – ook meer zaken afgedaan met een strafbeschikking. In 2021 heeft het OM 52.600 overtredingszaken afgedaan met een strafbeschikking. Dat is 26 procent meer dan in 2020 en 60 procent meer dan in 2019. Helaas is ook het aantal sepotbeslissingen gestegen. Er zijn 11 procent meer zaken geseponneerd dan in 2020. Vanwege het tekort aan zittingen zijn veel zaken te oud geworden om nog door de rechter behandeld te mogen worden.

Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften

Als burgers het niet eens zijn met een verkeersboete die hun wordt opgelegd, kunnen ze in beroep gaan bij de officier van justitie conform de Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften (WAHV). In 2021 zijn ruim 8 miljoen verkeersboetes

Met name de avondklok leidde tot veel extra dossiers om te beoordelen

opgelegd. Ongeveer 4 procent van de burgers, zo'n 336.000, ging in beroep bij de officier van justitie tegen de boete. De medewerkers van parket CVOM beoordeelden uiteindelijk 346.000 beroepschriften. Een deel daarvan lag op de plank van het voorgaande jaar (2020). Als de burger het niet eens is met de beslissing van het OM bestaat de mogelijkheid om in beroep te gaan bij de kantonrechter. Dat gebeurde in 46.200 gevallen. In totaal deed de kantonrechter in 40.000 beroepszaken een uitspraak.

KERNCIJFERS 2021

Instroom misdrijfzaken	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal geseponeerde zaken in voorfase vanwege gebrek aan bewijs*	39.300	34.200	5.800		
Instroom totaal nieuw en herinstroom	185.900	180.700	200.500	187.400	175.200
waarvan herinstroom opnieuw te beoordelen	8.300	10.900	11.900	10.500	8.600
waarvan instroom in eerste aanleg	177.600	169.800	188.600	176.800	166.600
Waarvan door					
Politie	160.600	154.700	175.000	163.500	154.500
KMAR	4.800	4.200	3.900	3.600	3.200
BOD/overig	7.500	6.700	6.100	5.800	5.700
CJIB (verzet tegen strafbeschikkingen)	2.300	1.600	1.800	2.100	2.600
Waarvan					
Meerderjarig	159.600	153.700	169.400	158.800	148.800
Minderjarig	13.600	11.900	15.500	13.500	13.500
Rechtspersonen	4.500	3.900	3.700	3.800	4.500
Waarvan					
Eenvoudige misdrijven	27.600	26.800	27.000	27.800	25.300
Interventiezaken	120.700	113.700	128.000	118.300	109.600
Onderzoekszaken	21.000	21.200	25.700	22.172	23.300
Ondermijningszaken	8.300	8.100	7.900	8.500	8.400
Waarvan					
Via ZSM	104.200	104.800	129.300	122.800	122.500
Niet-ZSM	73.400	65.000	59.200	54.000	44.000
Waarvan prioritaire delicten					
Cybercrime	230	320	390	480	570
Ernstige zeden	2.480	2.300	2.400	2.260	2.580
Horizontale fraude	3.260	3.260	4.170	4.060	5.550
Huiselijk geweld	8.200	8.310	10.450	10.200	9.150
Jihadisme & terrorisme	180	90	90	20	20
Kinderporno	390	310	330	340	360
Mensenhandel	140	140	150	190	240
Mensensmokkel	220	150	230	250	260
Witwassen	2.281	2.358	3.632	4.354	5.820
Aantal strafzaken met één of meer slachtoffers	97.800	98.100	115.700	104.300	98.600

* Sinds 1 januari 2019 is het registratiebeleid voor sepotbeslissingen van het OM veranderd. Tot 2019 werd een deel van de sepotbeslissingen vastgelegd in het politiesysteem BOSZ. Vanaf 2019 worden alle sepotbeslissingen in een OM-systeem vastgelegd. Alle sepotbeslissingen maken daarom vanaf 2019 onderdeel uit van de reguliere instroom en uitstroom in misdrijfzaken.

Uitstroom misdrijfzaken	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal aantal uitgestroomde zaken	189.600	185.500	199.500	180.100	182.100
Waarvan					
Eenvoudige misdrijven	28.200	27.900	26.300	23.700	26.300
Interventiezaken	131.100	125.000	138.200	124.800	121.800
Onderzoekszaken	21.900	21.000	25.400	23.000	23.900
Ondermijningszaken	8.600	9.200	9.800	9.800	10.100
Zelfstandig afgedaan door het OM	86.800	88.500	104.300	104.100	102.400
Waarvan					
Onvoorwaardelijk sepot	34.400	39.900	57.200	58.400	57.700
Waarvan					
Beleid	13.700	16.000	12.500	15.300	13.600
Technisch	17.900	21.000	41.400	39.700	40.000
Administratief	2.800	2.900	3.300	3.400	4.100
Strafbeschikking	32.000	32.300	33.000	31.000	31.700
Transactie	8.700	5.600	3.900	2.400	2.200
Voorwaardelijk sepot	9.000	8.800	9.100	11.800	10.200
Voegen	2.000	1.300	600	200	100
Administratief beëindigd	700	600	500	300	500
Afgedaan door de rechter na dagvaarding of oproeping					
Uitstroom met een eindvonnis	102.800	97.000	95.200	76.000	79.600
Waarvan					
Meervoudige kamer	14.100	14.000	13.300	11.500	12.000
Politierechter	83.200	78.600	77.400	60.900	63.600
Kinderrechter	5.500	4.400	4.500	3.600	4.000
Waarvan					
Strafoplegging	80.100	77.200	75.600	58.500	60.500
Schuldig zonder straf	2.200	1.800	1.800	1.500	1.700
Vrijspraak	9.200	8.000	6.900	5.100	6.000
OM niet ontvankelijk	700	400	500	300	400
Ter terechtzitting gevoegd	9.300	9.000	10.100	10.100	10.600
Overige uitstraken	1.300	600	600	500	500
Geslaagde strafrechtelijke interventies	157.000	152.000	146.600	130.800	130.600
Interventiepercentage	83%	82%	73%	73%	72%

Doorlooptijden	2017	2018	2019	2020	2021
Eenvoudige misdrijfzaken					
Waarvan					
Instroom-afdoening OM <i>in dagen</i>	143	303	200	241	360
Waarvan % binnen 90 dagen	83%	80%	78%	68%	53%
Instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	243	209	204	291	335
Waarvan % binnen 180 dagen	65%	72%	72%	46%	32%
Interventie misdrijfzaken					
Instroom-afdoening OM <i>in dagen</i>	194	205	123	131	152
Waarvan % binnen 90 dagen	72%	77%	81%	76%	76%
Instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	213	225	225	237	254
Waarvan % binnen 180 dagen	68%	65%	65%	60%	60%
Interventie misdrijfzaken via ZSM					
instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	77	146	71	85	87
Waarvan % binnen 90 dagen	80%	77%	86%	81%	80%
instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	177	189	190	209	223
Waarvan % binnen 180 dagen	75%	72%	71%	64%	64%
Onderzoekszaken					
Instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	219	199	196	211	237
Ondermijningszaken					
Instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	586	587	612	593	637
Hoger beroep misdrijfzaken					
Instroom - afdoening ZM <i>in dagen</i>	286	319	354	376	571

Afpakken	2017	2018	2019	2020	2021
Aantal ingestelde ontnemingsvordering	2.280	2.200	1.800	1.150	1.454
Waarvan					
Toewijzing vordering ontneming	990	970	790	490	400
Gedeeltelijke toewijzing vordering ontneming	610	680	590	390	477
Afwijzing vordering ontneming	680	560	430	270	577
Aantal ontnemingschikkingen art 511 Sv	216	171	262	85	25
Aantal ontnemingstransacties art 74 Sr	111	66	51	11	15
Gerealiseerde incasso afpakgelden in miljoen euro's	221	171	262	85	291
Gerealiseerde waarde van beslag in miljoen euro's	360	401	258	303	368

Instream overtredingszaken	2017	2018	2019	2020	2021
Instream schuldvaststelling			194.000	320.120	443.900
<i>Waarna uitstroom als CJIB-strafbeschikking</i>				113.200	229.200
Instream totaal nieuw en herinstroom	128.300	124.529	133.300	151.200	160.000
<i>Waarvan herinstroom opnieuw te beoordelen</i>	11.200	12.729	9.600	7.700	8.100
<i>Waarvan instroom in eerste aanleg</i>	117.100	111.800	123.700	143.500	151.900
Waarvan door					
Politie	56.400	55.000	59.600	68.700	78.200
KMAR	1.700	1.400	1.300	1.200	1.400
BOD/overig	23.800	21.100	22.400	16.000	25.900
CJIB strafbeschikkingen	35.200	34.300	40.400	54.500	46.400
Waarvan					
Vanwege verzet verdachte	18.700	11.900	17.000	17.000	25.800
Niet executeerbaar	16.500	22.400	23.400	38.200	21.200
Waarvan					
Meerderjarig	97.200	94.400	104.900	121.800	125.700
Minderjarig	14.600	12.400	11.600	18.000	17.700
Rechtspersonen	5.300	4.900	7.400	3.500	8.300
Uitstroom overtredingszaken	2017	2018	2019	2020	2021
Totaal aantal uitgestroomde zaken	125.760	134.100	122.600	116.300	155.400
Zelfstandig afgedaan door OM	67.200	76.600	61.700	88.200	103.900
Waarvan					
Onvoorwaardelijk sepot	30.100	39.800	27.500	45.400	50.600
Waarvan					
Beleid	9.000	11.800	8.200	19.500	19.200
Technisch	20.100	27.100	18.200	23.800	30.000
Administratief	1.000	1.000	1.200	2.100	1.400
Strafbeschikking	35.200	35.400	32.800	41.900	52.600
Transactie	1.200	700	500	500	300
Voorwaardelijk sepot	500	500	600	300	300
Voegen	20	10	100	0	0
Administratief afgedaan	200	200	100	100	100
Afgedaan door de kantonrechter na dagvaarding of oproeping	58.560	57.500	60.900	28.100	51.500
Waarvan					
Strafoplegging	49.600	50.600	54.000	24.700	43.700
Schuldig zonder straf	3.200	2.100	2.500	1.400	4.600
Vrijspraak	3.600	3.400	2.900	1.500	2.400
OM niet ontvankelijk	900	835	800	150	300
Ter terechtzitting gevoegd	260	100	100	50	100
Overige uitspraken	1.000	250	600	300	400
Geslaagde strafrechtelijke interventies	98.980	101.210	98.800	88.350	120.800
Interventiepercentage	79%	75%	81%	76%	78%

Hoger beroep misdrijven en overtredingen	2017	2018	2019	2020	2021
Instream rechtbank- + kantonappellen					
Instream ingestelde appels	19.600	19.000	16.000	14.800	15.100
Ingetrokken appels / afgevoerde appels	3.100	2.700	2.600	1.900	2.500
Uitstroom eindarrresten	16.680	15.280	17.180	11.250	14.230
Kantonappellen	1.700	2.100	2.400	1.600	1.500
Standaard zaken	8.800	7.300	8.800	5.800	8.800
Maatwerk zaken	5.700	5.400	5.500	3.600	3.600
Megazaken	80	80	80	50	30
Aantal verdachten megazaak	400	400	400	200	300
Beschikkingen					
Art 12 Sv	2.800	2.100	2.000	2.300	2.400
Appel gevangenhouding	2.800	2.200	2.300	1.900	2.100
Verzoekschriften ex art. 89/591	2.900	2.700	2.800	1.600	1.800
Overig	2.700	2.900	2.000	2.300	2.100
Ingestelde cassaties door OM	100	80	80	50	60
WAHV-beroepen	2017	2018	2019	2020	2021
Ingestelde beroepen op de OvJ	403.000	410.800	406.000	339.200	335.900
Ingestelde beroepen op de kantonrechter	44.500	41.000	32.500	40.500	46.200
Beoordeelde beroepen op de OvJ	402.700	430.300	375.200	335.800	346.300
Beoordeelde beroepen door de kantonrechter	47.400	42.000	34.000	36.600	40.000

RIJKSRECHERCHE

Onderzoeken van de Rijksrecherche raken het fundament van onze rechtsstaat: een eerlijke en integere overheid. Als opsporingsorganisatie onderzoekt de Rijksrecherche vermeend strafbaar gedrag door ambtenaren.

Steeds vaker deelt de Rijksrecherche haar ervaring en kennis om zo de overheid weerbaar te maken

Onder het gezag van het Openbaar Ministerie doet de Rijksrecherche onderzoek. Het betreft veelal opsporingsonderzoeken naar ambtelijke omkoping, schending van de geheimhoudingsplicht, valsheid in geschrift, fraude of witwassen door ambtenaren. Daarnaast onderzoekt de Rijksrecherche schietincidenten of ander geweldgebruik door de opsporingsambtenaren met zwaargewonde en dodelijke slachtoffers tot gevolg. Het zijn veelal ernstige incidenten waarbij het voor zowel de slachtoffers en nabestaanden als voor de betrokken functionarissen van groot belang is dat er objectief en zorgvuldig onderzoek wordt gedaan.

Steeds vaker deelt de Rijksrecherche haar ervaring en kennis om zo de overheid te versterken en weerbaar te maken. Door haar strafrechtelijke onderzoeken naar ambtelijke corruptie heeft de Rijksrecherche veel kennis in huis om de patronen, (gelegenheids)structuren en zwakke plekken binnen overheden, waar criminelen handig gebruik van kunnen maken, te herkennen.

Resultaten

In 2021 verrichtte de Rijksrecherche in totaal 111 oriënterende, feiten- en strafrechtelijke onderzoeken. In 16 onderzoeken werd de schending van de geheimhoudingsplicht onderzocht (zogeheten

lekonderzoeken) en in 36 onderzoeken werd ambtelijke omkoping onderzocht (zogeheten corruptieonderzoeken). In een aantal onderzoeken is ook contact met georganiseerde criminaliteit waargenomen. Onderzoeken naar ambtelijke omkoping zijn vaak complexe en omvangrijke onderzoeken.

Van het totale aantal onderzoeken vielen 28 onderzoeken binnen het openbaar bestuur. Dit is een belangrijk focuspunt voor de Rijksrecherche. In 2021 stelde de Rijksrecherche ook een aantal bestuurlijke adviezen op. Dit zijn preventieadviezen die de Rijksrecherche in opdracht van het OM uitbrengt naar aanleiding van strafrechtelijk onderzoek. Het aantal signalen en meldingen dat bij de Rijksrecherche is binnengekomen blijft, net als in de afgelopen jaren, stijgen.

Bij het Team Spoedeisende Inzet (TSI) van de Rijksrecherche zijn in 2021 45 onderzoeken ingestroomd. TSI onderzoekt het optreden van opsporingsambtenaren in incidenten waarbij sprake is van zwaargewonde of dodelijke slachtoffers. Hierbij gaat het om mensen die overlijden of ernstig gewond raken door vuurwapengebruik, in een politiecel, na inzet van geweld door de politie of na een achtervolging.

In de door de Rijksrecherche onderzochte TSI-onderzoeken waren dertien dodelijke slachtoffers te betreuren, waarvan twee dodelijke slachtoffers in schietincidenten. Uit het feitenonderzoek moet blijken of er sprake is geweest van een causaal verband tussen het handelen van de opsporingsambtenaar en het overlijden. Na afronding van het Rijksrechercheonderzoek beoordeelt het OM op grond van de onderzoeksresultaten of het optreden van de opsporingsambtenaar in overeenstemming met de geweldsinstructie is geweest en of tot vervolging wordt overgegaan.

In 2021 zijn 45 TSI-onderzoeken ter beoordeling ingestroomd bij het OM. Vier onderzoeken zijn in overleg met het OM stopgezet of zijn overgedragen aan de politie (lokale afdelingen Veiligheid, Integriteit en Klachten), omdat deze bij nader onderzoek niet voldeden aan de criteria voor een Rijksrechercheonderzoek. In vier andere TSI-zaken loopt het Rijksrechercheonderzoek nog. In tien van de 45 ingestroomde zaken is het Rijksrechercheonderzoek afgerond, maar is de OM-beoordeling nog niet gereed. De overige zaken zijn door het OM beoordeeld en voorzien van een afdoeningsbeslissing. In 26 zaken heeft het OM besloten geen vervolging in te stellen. In het overgrote deel van deze zaken heeft het OM geoordeeld dat het optreden van de betrokken opsporingsambtenaar rechtmatig was (in overeenstemming met de geweldsinstructie) of dat de opsporingsambtenaar een beroep op een strafuitsluitingsgrond toekomt (bijvoorbeeld noodweer). In één zaak is met succes mediation ingezet en is besloten op beleidsmatige gronden te seponeren. Het OM is in één zaak overgegaan tot vervolging van een opsporingsambtenaar ter zake van gevaarlijk rijgedrag (artikel 5 WVV 1994).

Versterking

De onderzoekscapaciteit van de Rijksrecherche wordt dankzij een structurele financiële investering door het 'Multidisciplinair interventieteam (MIT) keteneffecten' de komende jaren uitgebreid. De opbouw naar de volledige versterking van 23

fte vindt plaats over een periode van vier jaar, waarbij in 2023 de volledige versterking is afgerond. De versterking zal worden ingezet voor een intensivering van corruptieonderzoeken binnen het domein openbaar bestuur.

De Rijksrecherche heeft, als pilot, sinds augustus 2020 twee rechercheurs permanent op de BES-eilanden (Bonaire, Sint Eustatius en Saba) gevestigd voor de duur van drie jaar. Zowel kwantitatief als kwalitatief zijn in 2021 positieve resultaten zichtbaar, hetgeen door diverse netwerkpartners ook als zodanig bevestigd wordt. Voor de zomer van 2022 volgt de evaluatie van deze pilot. Gedragscode

De Rijksrecherche onderzoekt zaken waarbij de integriteit van de overheid in het geding komt. Juist daarom is integriteit een belangrijke kernwaarde voor medewerkers van de Rijksrecherche. De Rijksrecherche hecht veel waarde aan de eigen gedragscode. Deze is door de medewerkers zelf opgesteld en nodigt uit tot reflectie en dialoog. Sinds 2021 worden jaarlijks, op basis van de nieuwe gedragscode, een aantal themasessies gepland om actief met elkaar het gesprek aan te gaan.

Instroom per delict	2021
Ambtsmisdriven Corruptie	27
Ambtsmisdriven Lekken	16
Ambtsmisdriven Overig	8
Geweldsincidenten Schietincident	21
Geweldsincidenten Vrijheidsbeneming	9
Geweldsincidenten Overig	15
Overige misdrijven Drugsgelateerde delicten	2
Overige misdrijven Levensdelicten	1
Overige misdrijven Zedendelicten	0
Overige misdrijven Overig	12
Tegenspraak	0
Totaal	111

ONAFHANKELIJK ONDERZOEK FATALE POLITIE-INCIDENTEN

Elk jaar overlijden gemiddeld tien mensen binnen de context van een politietoetreden.

Om meer inzicht te krijgen in politie-incidenten met een fatale afloop is in opdracht van de nationale politie en de Rijksrecherche in 2021 wetenschappelijk onderzoek uitgevoerd naar de patronen, context en slachtoffers van politie-incidenten met fatale afloop. Doel van het onderzoek is om meer inzicht te krijgen in deze ingrijpende incidenten.

De Rijksrecherche heeft bij hoge uitzondering de 50 afgeronde onderzoeken naar incidenten met een dodelijke afloop uit de periode van 2016 tot en met 2020 geanonimiseerd beschikbaar gesteld voor dit wetenschappelijk onderzoek. Opvallende uitkomst is

dat er in 84 procent van de gevallen bij de overleden personen sprake was van meervoudige problematiek zoals verward gedrag, middelengebruik, psychische, woon-, relatie- en/of financiële problemen. Inzichten uit het onderzoek bieden aanknopingspunten voor verder onderzoek. Zo kan het vroegtijdig signaleren van verward gedrag en oplopend contact met de politie gedurende de periode voorafgaand aan het fatale incident een belangrijke indicatie zijn. Met de uitkomsten van het onderzoek wil de politie aan de slag om de hulpverlening, voorafgaand aan en tijdens inzet bij een incident, beter te betrekken

Bekijk hier (<https://www.rijksrecherche.nl/actueel/nieuws/2022/02/10/onafhankelijk-onderzoek-politie-incidenten>) het onderzoeksrapport

ORGANISATIE

Criminaliteit bestrijden is mensenwerk waarvoor ruim 5.700 OM'ers zich elke dag inzetten. ICT, financiën en processen faciliteren dit werk. Omdat het werk verandert en complexer wordt, moet de organisatie blijvend mee veranderen. In dit hoofdstuk komen verschillende onderdelen van het OM als organisatie aan de orde. Te beginnen met het belangrijkste kapitaal, de mensen.

HRM

Ook in 2021 heeft het coronavirus een forse invloed gehad op de OM-organisatie en haar medewerkers. Vanwege de geldende coronamaatregelen werkten medewerkers grotendeels nog vanuit huis. Ondertussen werd een visie opgesteld over hoe het werk eruit ziet als we weer meer naar kantoor kunnen. Het betekent in elk geval dat we niet teruggaan naar de oude situatie. We stappen als OM over op nieuwe werkgewoontes, we gaan 'hybride werken'. In 2021 zijn hiervoor de belangrijkste kaders opgesteld. In 2022 zullen deze worden uitgewerkt naar praktische handvatten voor medewerkers. Ter ondersteuning aan het nieuwe

beleid zijn thuiswerkvoorzieningen beschikbaar gesteld en ook ontvangen medewerkers een thuiswerkvergoeding. In 2022 wordt ook doorgewerkt om medewerkers met de juiste middelen en tools verder te ondersteunen bij het hybride werken.

Het ziekteverzuim bij het OM loopt al enkele jaren terug. Ook in 2021 daalde het verzuim licht, tot 4,7 procent. Daarmee ligt het verzuim bij het OM inmiddels iets onder het gemiddelde van 5,2 procent van de sector Openbaar bestuur en overheidsdiensten (bron: CBS). Met name het langdurig verzuim is in 2021 afgenomen.

Het OM zet in op duurzame inzetbaarheid voor zowel medewerkers als leidinggevenden door middel van het FIT-aanbod, een faciliteit voor inzetbaarheid en talentontwikkeling. In 2021 werden 110 sessies georganiseerd waaraan 1874 OM'ers hebben deelgenomen. FIT richt zich op vier thema's: Vitaal & in Balans, Samenwerken & Communiceren, Ontwikkelen & Versterken en Werk & Loopbaan. Vitaal & in Balans is het thema met de meeste deelnemers (1170). Binnen dit thema ligt de nadruk op: fysieke en mentale gezondheid, sterk staan in het werk, een goede werk-privébalans en praktische hulp om FIT te worden en te blijven.

	2018	2019	2020	2021
Ziekteverzuim	5,5%	5,5%	5,1%	4,7%

Bezetting

De bezetting van het OM steeg in 2021 met 4 procent ten opzichte van 2020. Deze personeelsgroei wordt onder andere veroorzaakt door extra taken die voortvloeiën uit nieuwe wetgeving (Wvvgz, Wlt) en door versterking aanpak ondermijning. In totaal werkte 5.386 fte, ofwel 5.733 medewerkers bij het OM. Het aantal rechterlijk ambtenaren (officieren van justitie en advocaten-generaal) steeg met 4 procent, het aantal rijksambtenaren steeg met 5 procent.

De bezetting van het OM is vooral toegenomen in de operationele functies. Zo groeide de administratie op de parketten, de bezetting van de adjunct-officieren en secretarissen. Het aantal rechterlijk ambtenaren is het afgelopen jaar ook toegenomen door een stijging in het aantal officieren in opleiding (OIO's). De instroom aan officieren in opleiding is verhoogd om invulling te kunnen geven aan het grote aantal vacatures. In 2021 is er daarom een extra leergang voor officieren van justitie in opleiding gestart. In totaal zijn er in 2021 58 officieren van justitie in opleiding begonnen. Deze intensivering wordt ook komend jaar doorgezet. OIO's zijn ervaren juristen die in een periode van gemiddeld 2,5

Personele bezetting in aantallen FTE	FTE				Medewerkers			
	2018	2019	2020	2021	2018	2019	2020	2021
Rijksambtenaren	4.026	4.029	4.218	4.410	4.362	4.362	4.544	4.741
Rechtelijke ambtenaren	930	951	940	976	948	968	955	992
Totaal	4.956	4.980	5.158	5.386	5.310	5.330	5.499	5.733

jaar worden opgeleid tot officier van justitie. Gedurende de opleidingsperiode zijn zij beperkt inzetbaar in het primair proces, wat betekent dat het invullen van vacatures enige tijd kost. Naast de officieren van justitie in opleiding zijn er in 2021 ook 73 adjunct-officieren in opleiding en 22 OM-trainees gestart om zo ook de doorstroom richting de opleiding tot officier van justitie te vergroten. Daarnaast is het afgelopen jaar weer ingezet op campusrecruitment. Zo namen 100 rechtenstudenten deel aan SummerCourt. Functies in de bedrijfsvoering of beleid groeiden beperkt, de bezetting van het management groeide niet.

Rijksbrede Exitmonitor

In 2021 was het OM betrokken bij de ontwikkeling van de Rijksbrede Exitmonitor. Dit is een anonieme digitale vragenlijst die vertrekkende medewerkers automatisch ontvangen (als een organisatie ervoor heeft gekozen dit instrument in te zetten). De exitmonitor maakt onderdeel uit van de InternetSpiegel medewerkeronderzoeken en geeft inzicht in welke factoren bijdragen aan het vertrek van de medewerker. De exitmonitor is aanvullend aan het persoonlijke exitgesprek, dat meer de gelegenheid biedt om te verdiepen en alle ruimte laat voor de persoonlijke feedback van de medewerker. Het inzetten van beide instrumenten geeft de mogelijkheid om kwantitatieve en kwalitatieve inzichten met elkaar te verbinden. De exitmonitor zal onderdeel worden van het exitproces via het rijksbrede personeelsadministratiesysteem P-direkt en is begin 2022 door het OM in gebruik genomen.

Een inclusief en divers OM

Het Openbaar Ministerie wil een organisatie met een inclusieve organisatiecultuur en

divers personeelsbestand zijn en blijven. Een organisatie waarin eenieder op zijn of haar eigen manier en naar vermogen bijdraagt aan het organisatiebelang. Waarin iedereen zichzelf kan zijn, zich gehoord voelt en erbij hoort, ongeacht geslacht, afkomst, seksuele geaardheid, geloofsovertuiging, beperking, persoonlijke bijzonderheden, et cetera.

Deze ambitie heeft het OM in 2020 vertaald naar een concrete aanpak die in 2021 en 2022 primair gericht is op bewustwording en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Dit heeft in 2021 tot een aantal tussentijdse resultaten geleid.

Om een meer objectief beeld te krijgen van de manier waarop rechtenstudenten en pas afgestudeerde juristen met een biculturele achtergrond naar het OM als werkgever kijken, heeft het OM een imago-onderzoek onder deze doelgroep laten uitvoeren. De uitkomsten van dit onderzoek laten zien dat startende juristen met een biculturele achtergrond willen worden aangenomen op hun kwaliteiten en niet op hun achtergrond, dat ze een hoge drempel ervaren om te solliciteren bij het OM en dat het OM bij hen onvoldoende bekend is als potentiële werkgever. Deze wetenschap dient mede als input voor de nieuwe arbeidscommunicatiestrategie van het OM.

Om meer zicht te krijgen op de mate waarin medewerkers het OM als een inclusieve organisatie ervaren, heeft het OM in 2021 deelgenomen aan de Nederlandse Inclusiviteitsmonitor (NIM). Dit is een wetenschappelijk onderbouwd onderzoek van de Universiteit Utrecht. De NIM onderzoekt wat werkgevers doen in hun streven een inclusieve organisatie te worden, welke

leeftijdsofbouw medewerkers	rijks-ambt.	recht. ambt.	totaal	aandeel
0-24 jaar	210	-	210	4%
25-34 jaar	1.348	52	1.400	28%
35-44 jaar	999	315	1.314	21%
45-54 jaar	1.112	384	1.496	23%
55-59 jaar	559	120	679	12%
60+ jaar	513	121	634	11%
Totaal	4.741	992	5.733	100%

maatregelen ze nemen en welke activiteiten ze organiseren. Dit koppelt de NIM vervolgens aan de mate waarin werknemers hun organisatie als inclusief ervaren. Ook adviseert de NIM over te nemen stappen op weg naar meer inclusieve organisatiecultuur.

De uitkomsten van deze nulmeting bij het OM laten zien dat er geen reden is om te veronderstellen dat medewerkers die zich (zichtbaar of onzichtbaar) anders voelen, niet geaccepteerd worden, niet zichzelf kunnen zijn of er niet bij horen binnen het OM. Dat neemt niet weg dat er nog voldoende ruimte is voor verbetering van de mate waarin het OM door alle groepen als een inclusieve organisatie ervaren wordt en de wijze waarop het OM daar beleidsmatig op inzet.

Omdat diversiteit niet altijd zichtbaar en/of meetbaar is, zoekt het OM naar manieren om het streven naar diversiteit minder vrijblijvend te maken. Met dat doel voor ogen is het 70%-principe geïntroduceerd; niet meer dan zeventig procent van de medewerkers in een team valt in dezelfde groep qua gender, leeftijd of culturele achtergrond. Dit uitgangspunt helpt leidinggevenden meer bewust om te gaan met

de diversiteit binnen hun team en daarover vaker met elkaar het gesprek te voeren.

Benoemingen topstructuur

Vanaf 1 augustus 2020 kent het OM een aangepaste procedure voor benoemingen voor functies in de top van het OM. Deze is in samenwerking met de Centrale Ondernemingsraad OM (COR-OM) tot stand gekomen. De procedure zal om de twee jaar worden geëvalueerd en waar nodig worden aangepast. In 2021 zijn acht posities in de top van het OM via deze procedure ingevuld.

Ook voor de top van het OM geldt dat diversiteit belangrijk is. Daarom is eind 2020 een campagne gestart om ervaren leidinggevenden en bestuurders van buiten de organisatie te werven, die tijdelijk zullen toetreden tot de leiding van arrondissementsparketten. Deze bestuurders worden – binnen één tot maximaal twee jaar – intern opgeleid, waarna zij in aanmerking kunnen komen voor een topfunctie binnen het OM. In 2021 heeft deze campagne geleid tot de aanstelling van een kandidaat die tijdelijk is toegevoegd aan de parketleiding van het Arrondissementsparket Oost-Nederland en deelneemt aan het interne opleidingstraject. Daarnaast is in 2021 een nieuwe wervingscampagne opgestart voor een tweede kandidaat bij een ander OM-onderdeel. Deze procedure loopt nog.

Leiderschapsprogramma OM

In 2021 gingen de eerste twee lichten van het Leiderschapsprogramma OM van start, met in totaal dertig leidinggevenden. Het programma beoogt deelnemers individueel en als collectief te versterken om verbeteringen en veranderingen tot stand te brengen. Er wordt geïnvesteerd

Benoemingen topstructuur			
Hoofdofficier van justitie	Plv. hoofdofficier van justitie	Directeur Bedrijfsvoering	(Concern-) directeur
2	5	1	0

Ook in 2021 is net zoals de jaren ervoor veel aandacht besteed aan het met elkaar (blijven) werken aan een open werkklimaat

in openheid en reflectief vermogen tussen de deelnemers onderling en hun omgeving, alsook in de moed om elkaar aan te spreken en eigen tegenspraak te organiseren. In het programma leren de deelnemers elkaars kwaliteiten, drijfveren, valkuilen en schaduwzijden kennen en leren zij complementair aan elkaar te opereren op verschillende niveaus.

Gedurende het leiderschapsprogramma wordt, naast de inhoudelijke leiderschapsmodules, in de praktijk met elkaar geoefend door organisatievraagstukken bij de kop te pakken onder begeleiding van coaches. Deze coaches volgen en spiegelen zowel de ontwikkeling van het groepsproces als het individuele ontwikkelproces van de deelnemers. De coaching is gericht op het ontwikkelen van leiderschap dat wordt gekenmerkt door een goed, open werkklimaat waarin naast inhoudelijke, ook persoonlijke en morele dilemma's bespreekbaar zijn.

Fysieke ontmoetingen, op locatie, zijn een voorwaarde om te kunnen investeren in dialoog en samenwerking op verschillende niveaus. Vanwege de corona-maatregelen is een aantal bijeenkomsten verplaatst. De uitvoering (en afronding) van het programma loopt daarom in 2022 langer door dan was voorzien. De deelnemers kregen in 2021 alternatieve leeractiviteiten online aangeboden.

Naast het leiderschapsprogramma is in 2021 ook gestart met het ontwerp van een basisopleiding voor nieuwe leidinggevendenden bij het OM.

Die opleiding richt zich op de vraag wat een leidinggevende moet weten over de rol van werkgever, het instrumentarium dat hem of haar ter beschikking staat en welke functionarissen kunnen adviseren/faciliteren. Deze leergang vormt een aanvulling op de leergang leidinggevende vaardigheden.

Open werkklimaat

Ook in 2021 is net zoals de jaren ervoor veel aandacht besteed aan het met elkaar (blijven) werken aan een open werkklimaat. In een open en gezond werkklimaat wordt geleerd van fouten, komt ieder tot zijn recht ongeacht functie of achtergrond, worden gelijke gevallen op gelijke wijze behandeld en is er ruimte om dilemma's met elkaar te bespreken. Dat vraagt iets van iedere OM'er, op alle niveaus binnen de organisatie. Het vraagt moed om niet alleen het makkelijke maar ook het moeilijke gesprek te voeren. De werkdruk – versterkt door corona, gebrek aan capaciteit en ICT-problemen – maakt het er niet makkelijker op om de gewenste gesprekken goed te voeren. Tegelijkertijd maken juist deze moeilijke omstandigheden het belang van het open gesprek alleen maar groter.

Open brief aan alle OM'ers

De leden van de werkgroep Cultuur en Leiderschap, die dit onderwerp medio 2019 hebben opgepakt, hebben in 2021 een open brief per post naar alle OM'ers verstuurd. Met de brief hebben de leden van de werkgroep geen 'blauwdruk' willen bieden van 'hoe het moet' maar, vanuit persoonlijke overtuiging als OM'er, de mede-OM'ers uitgenodigd het gesprek aan te gaan en het open werkklimaat vorm te geven. Daarvoor zijn ook filmpjes ontwikkeld die op prikkelende wijze bepaalde gedragingen en patronen illustreren. De brief en de filmpjes zijn hulpmiddelen

om op de OM-onderdelen met elkaar in gesprek te gaan. Over aanspreken en aangesproken worden, over respect en dialoog, over vragen stellen en het uitstellen van oordelen, over zelfreflectie en het bespreekbaar maken van fouten. De filmpjes zijn op een speciale 'Open werkklimaat'-intranetpagina geplaatst. Daarop zijn ook nog andere hulpmiddelen geplaatst zoals gesprekskaarten met begrippen waarop in het dagelijkse werk een professionele spanning zit. Uiteraard erkent het College dat de 'toon van de top' hiervoor van groot belang is. Dat kan niet vaak genoeg worden gezegd en nageleefd.

Experiment strategische gespreksvoering

In 2019 en 2020 zijn door 25 leden van de topstructuur dialoogsessies gehouden om meer inzicht te krijgen in strategische gespreksvoering; hoe wordt binnen het OM het gesprek met elkaar gevoerd, van welke beïnvloedingstijlen wordt gebruik gemaakt en hoe effectief zijn deze. Daarnaast is verkend of hierbij ruimte is voor dialoog (of elementen ervan). Een experiment dat werd begeleid door een extern bureau, in opdracht van het TestlabOM en de werkgroep Cultuur en Leiderschap. Parallel aan de dialoogsessies is ook op twee OM-conferenties geoefend met en gesproken over gespreksvoering. Daarbij lag de focus op het voeren van een dialoog vanuit gezamenlijk onderzoek in plaats vanuit rationeel overtuigen en dominante discussie. Daarnaast ging het over de waarde van vrijmoedig spreken en de betekenis van dialogisch leiderschap. Aan het College is het advies uitgebracht om het experiment een vervolg te geven in de topstructuur en ook verder uit te breiden naar het middenkader, omdat de vaardigheden om een dialoog te voeren bij uitstek geschikt zijn om het open werkklimaat verder te ontwikkelen.

Visitatierapport 'Tijd maken voor transitie'

Vanaf de zomer van 2019 heeft de externe Begeleidingscommissie, onder voorzitterschap

van drs. J. Smit, commissaris van de Koning in de provincie Zuid-Holland, gezorgd voor een kritische blik 'van buiten naar binnen', door periodiek met het College te overleggen en als klankbord te dienen. Met de installatie van de Visitatiecommissie OM, eind 2020, was het voor de begeleidingscommissie een logisch moment om haar taken in het voorjaar van 2021 af te ronden. Het is de bedoeling dat periodiek – eens in de twee tot vier jaar – visitaties worden uitgevoerd. De eerste hiervan vond plaats in 2021.

De Visitatiecommissie OM, onder voorzitterschap van mw. prof. dr. P.L. Meurs, hoogleraar Bestuur van de Gezondheidszorg aan de Erasmus Universiteit, heeft voor de visitatie de zestien OM-onderdelen bezocht, documentatie geraadpleegd en de besturen van de OM-onderdelen gevraagd een zelfevaluatie op te stellen. Daarnaast heeft de commissie een enquête gehouden onder de medewerkers van het OM, die door 2.825 van de 5.491 medewerkers (51,4 procent) is ingevuld. De visitatie richtte zich op de thema's integriteit, loopbaan- en benoemingenbeleid, leiderschap en cultuur en governance.

In juli 2021 presenteerde de commissie haar rapport 'Tijd maken voor transitie'. De commissie meldt hierin dat zij vele goede, open gesprekken heeft gevoerd. Gesprekken waarin keer op keer een grote mate van betrokkenheid bij het werk van het OM en een grote loyaliteit met (directe) collega's naar voren kwam. Medewerkers hebben passie voor het vak en een sterke wil om bij te dragen aan het gemeenschappelijke doel van het OM: een rechtvaardige, veilige samenleving.

De commissie merkt op dat het OM waarneembaar vooruitgang heeft geboekt op de thema's uit het plan van aanpak Fokkens, zoals benoemingen, integriteit, governance, cultuur en leiderschap. De medewerkers beschrijven over het algemeen het werkklimaat als

transparant en veilig en de commissie heeft geen structurele integriteitsproblematiek aangetroffen. Tegelijkertijd ziet de commissie dat het ingezette proces nog niet af is en dat er in het verankeren en internaliseren van gewenst gedrag van en tussen mensen (cultuur) nog grote verschillen zijn tussen de OM-onderdelen. Het primaire proces van het OM vraagt veel aandacht en energie van de leiding. Dat zit soms in de weg om cultuur, leiderschap en organisatie voldoende te agenderen en verder te brengen. De aandacht moet ook vol op die onderwerpen gericht kunnen worden.

De commissie concludeert dat binnen de – deels nieuwe – top veel energie zit om met de uitdagingen van het OM aan de slag te gaan: krapte op de arbeidsmarkt, financiële krapte en een IT-ondersteuning die hapert. Dat zijn zaken die de OM-onderdelen niet afzonderlijk kunnen oplossen. Hiervoor is het nodig de handen ineen te slaan en onder leiding van een eendrachtig en daadkrachtig College meer collectief de uitdaging om te veranderen aan te gaan. Het OM hoeft hiervoor niet fundamenteel te veranderen. Wel is het van belang evenwicht te vinden tussen het juridische werk en de organisatie daarvan en de daarbij passende verhouding tussen mensen en inzet van middelen. De commissie merkt op dat het College hierbij meer als 'Raad van Bestuur' van de professionele organisatie kan opereren, waarbij het belangrijk is dat het College als geheel aanspreekbaar is op alle thema's. Over het Bureau Integriteit Openbaar Ministerie (BIOM) adviseert de commissie onder meer om sterker in te zetten op preventie en dat het BIOM ruimte moet krijgen om haar rol van expertisecentrum en sparringpartner verder uit te bouwen. Verder zou het BIOM periodiek een risicoanalyse voor integriteitsschendingen kunnen uitvoeren.

Over benoemingen in zowel topfuncties als andere functies in de afgelopen jaren rapporteerde de commissie dat deze als transparant

en zorgvuldig worden ervaren. Aandachtspunt blijft dat het voor de topfuncties binnen het OM moeilijk is om mensen van buiten aan te trekken en dat er binnen het OM nog sprake is van een homogene cultuur. Medewerkers hechten belang aan een meer divers personeelsbestand waar het gaat om etnische, culturele en religieuze achtergronden. Ook had de commissie opmerkingen over het loopbaanbeleid binnen het OM. De commissie merkte op dat er met name bij niet-togadragers behoefte is aan meer (duidelijkheid over) doorgroeimogelijkheden en een actief beleid gericht op horizontale doorstroom naar andere OM-onderdelen. Ook zou het opleidingsaanbod van het samen met de rechtspraak georganiseerde opleidingsinstituut SSR met name gericht zijn op de togadragers. De commissie heeft aanbevolen een concernbrede strategische personeelsplanning op te stellen gericht op vermindering van personeelsschaarste in het OM. Daar is in 2021 een begin mee gemaakt, gericht op de Officieren in Opleiding. De bedoeling is dit in de loop van 2022 verder te verbreden, gericht op het volledige personeelsbestand. En om hierbij niet alleen reactief te kijken naar de korte termijn, maar ook proactief, naar de langetermijnonontwikkelingen. De strategische personeelsplanning wordt in 2022 verder ontwikkeld.

De commissie rapporteerde ook over de onvrede onder assistent-officieren vanwege langdurige onduidelijkheid over de doorgroeimogelijkheden, de invulling van de functie en de inschaling. Eerder al waren hierover gesprekken gestart tussen een vertegenwoordiging van de groep assistent-officieren en HRM-PaG, na advies van de Centrale Ondernemingsraad (COR-OM). Dit resulteerde in een functieaddendum voor de assistent-officieren, waarover de COR-OM in augustus positief heeft geadviseerd. De besluitvorming hierover is inmiddels afgerond. Eén van de aspecten van het resultaat is de gewijzigde functiebenaming: assistent-officieren heten voortaan adjunct-officieren.

Integriteit is de hoeksteen van legitiem overheidshandelen

Centrale medezeggenschap

De aanbevelingen van de commissie-Fokkens hadden ook in 2021 een prominente plek in het overleg tussen de Centrale Ondernemingsraad OM (COR-OM) en het College. De COR heeft op uitnodiging van de Visitatiecommissie een gesprek met haar gehad. Later heeft de COR het uitgebrachte visitatierapport kritisch beschouwd en een uitvoerige zienswijze gegeven. Hierin geeft de COR bijvoorbeeld aan wat er nog moet gebeuren aan de implementatie van de aanbevelingen van de commissie-Fokkens. De COR en de voorzitter van het College zijn hierover in het eerste kwartaal van 2022 verder in gesprek gegaan tijdens een themamiddag. Het gezamenlijke doel blijft de totstandkoming van de nodige veranderingen.

Verstevigen van de rol en positie van het Bureau Integriteit OM (BIOM) is één van de aanbevelingen van de commissie-Fokkens. De COR heeft zijn zienswijze gegeven op de inrichtingsvoorstellen tot herziening van de meldprocedure voor integriteitsschendingen en geadviseerd over herinrichting van het vertrouwenswerk (aanbeveling Visitatiecommissie).

De implementatie van het Diversiteits- en Inclusiebeleid, waar de COR mee heeft ingestemd, blijft eveneens prominent op de agenda van College en COR staan. De COR en

de voorzitter van het College hebben aan dit belangrijke onderwerp onder leiding van twee externe deskundigen een themamiddag gewijd. Afsproken is hier een vervolg aan te geven. De COR heeft regelmatig een voortgangsgesprek over het verloop van de implementatie.

Het langlopende dossier assistent-officieren van justitie is in 2021 afgerond. De COR vond zorgvuldigheid, verbinding en draagvlak belangrijke voorwaarden voor een verantwoorde afdoening van dit dossier. In het voortraject heeft een uitvoerig klankbordtraject van participatie door assistent-officieren plaatsgevonden. Ook de NVvR heeft van zich laten horen. Na een moeizame start en aanpak ligt er uiteindelijk een resultaat waar alle partijen tevreden op terugkijken. Eén van de aspecten van het resultaat is de gewijzigde functiebenaming: assistent-officieren heten voortaan adjunct-officieren.

In 2021 heeft het dossier TPOW (Tijd- en Plaatsafhankelijk Werken) zijn intrede gedaan. Een belangrijk dossier, omdat het alle medewerkers raakt. COR en College zijn hierover voortdurend in overleg. Een ander belangrijk actueel onderwerp van overleg tussen COR en College is de oprichting van de IV-organisatie OM (Informatievoorzieningsorganisatie OM). College en COR zijn op een constructieve en voortvarende manier hierover in overleg met elkaar. De formele adviesaanvraag over de laatste fase (3) van IVOM is in 2022 in behandeling genomen. De COR heeft benadrukt om gebruikers tijdig bij het nieuw te ontwikkelen systeem voor het primaire proces te betrekken.

De COR heeft met succes gepleit voor de inrichting van de preventiefunctie binnen het OM. Inmiddels is hiervoor een kwartiermaker aangetrokken, waar de COR periodiek voortgangsgesprekken mee heeft.

Integriteit

Integriteit is de hoeksteen van legitiem overheidshandelen. Dit is vooral van toepassing op het OM als organisatie die anderen de maat neemt. Wanneer op de integriteit van het OM het nodige aan te merken zou zijn, komt ook de geloofwaardigheid van de strafrechtelijke handhaving in het gedrang. Van OM-medewerkers mag dan ook worden verwacht dat zij zich meer dan gemiddeld bewust zijn van integriteit en integriteitsrisico's én hiernaar handelen. Dit begint bij de top van de organisatie. Het College, de Groepsraad – en in het verlengde daarvan alle leidinggevenden binnen het OM – hebben een verantwoordelijkheid om de integriteit van de organisatie te bevorderen en om de juiste maatregelen te treffen die het integriteitsbeleid borgen. Dit geven ze onder andere vorm door het goede voorbeeld te geven, waarmee ze

het belang van de normen en waarden van de organisatie uitdragen. Maar ook door het creëren van een veilig gespreksklimaat waarin (individuele) dilemma's op het gebied van integriteit bespreekbaar zijn. Het BIOM staat als onafhankelijk expertisecentrum aan de lat om de uitvoering van het integriteitsbeleid te stimuleren, activeren en implementeren en de hele organisatie, zowel medewerkers als leidinggevenden, hierin te ondersteunen.

Het richt zich daarbij op de coördinatie van integriteitsonderzoeken, het bijhouden van (mogelijke) integriteitsschendingen, het voorkómen van integriteitsschendingen en het werken aan een veilig en integer werkklimaat. In 2021 zijn bij het BIOM 27 vermoedelijke integriteitsincidenten gemeld. In 2020, 2019 en 2018 ging het om respectievelijk 21, 36 en 27 meldingen. Van de 27 meldingen zijn 7 zaken nog niet afgerond.

Het onderwerp integriteit leeft en heeft veel aspecten. Het vraagt van zowel de organisatie als ook van de medewerkers om continu te kijken naar wat de regels zijn en waar de belangen zitten. Het geven van dilemmatrainingen is één van de instrumenten die het BIOM inzet om hiernaar te kunnen kijken. In 2021 heeft het BIOM op vier OM-onderdelen dilemmatrainingen gegeven. Ook hebben de vertrouwenspersonen een training gehad, waarin de focus werd gelegd op de weerbaarheid van de vertrouwenspersonen tijdens de uitvoering van hun rol.

In 2021 heeft het BIOM een notitie 'Doorontwikkeling van het vertrouwenswerk OM' opgesteld. Hierin wordt onder andere uiteengezet dat het OM geen onderscheid meer maakt tussen de rol van een VPI (vertrouwenspersoon integriteit) en een VPOO (vertrouwenspersoon ongewenste omgangsvormen), maar dat er voortaan één vertrouwenspersoon is waar een medewerker naar toe kan. Met als voornaamste doel de drempel voor medewerkers om naar een vertrouwenspersoon te stappen te verlagen en de onafhankelijkheid van de vertrouwenspersonen te borgen.

Verder heeft het BIOM in 2021 de herziening van de meldprocedure van het OM verder uitgewerkt. Deze hernieuwde meldregeling zorgt ervoor dat de rechten, de plichten en de belangen van alle betrokkenen bij een onderzoek naar en afdoening van een vermoedelijke integriteitsschending nog

beter worden gewaarborgd, mede omdat in de nieuwe regeling het onafhankelijke BIOM een centralere rol in de advisering op de afdoening van de schendingen krijgt. Bij de uitwerking van de hernieuwde meldprocedure heeft het BIOM nauw samengewerkt met HR.

Daarnaast is de Leidraad voor leidinggevenden gepubliceerd. Het BIOM heeft een bijdrage geleverd aan het tot stand komen van de Leidraad. De Leidraad geeft concrete handvatten aan leidinggevenden over de wijze waarop ze in de praktijk invulling kunnen geven aan integriteitsmanagement.

Van 1 december tot en met 9 december 2021 was het de Week van de Integriteit. Het BIOM heeft samen met vertrouwenspersonen, OR-leden, HR-collega's en Communicatie deze week georganiseerd. Het thema was 'Samen meer impact'. Want het werken aan een integere organisatie en het creëren van een sociaal veilige werkomgeving doe je met elkaar: als werkgever en werknemer.

Klachten

Hoewel kwaliteit in het werk van het OM en zijn medewerkers steeds voorop staat, kon helaas ook in 2021 niet worden voorkomen dat niet alle zaken direct werden opgepakt en afgehandeld tot tevredenheid van een ieder. Diverse factoren hebben een rol gespeeld. Te denken valt aan de coronacrisis die als gevolg had dat medewerkers

Klachten	Aantal	Percentage t.o.v. totaal	Gegronde oordeel	Ongegronde oordeel	Geen oordeel
Sepot	138	21	33	87	18
Bejegening	60	9	13	26	21
Niet tijdig of te laat optreden	163	24	82	22	59
Informatieverstrekking	114	17	48	30	36
Overige klachten	192	29	51	74	67
Totaal	667				

door ziekte uitvielen en het werk langer bleef liggen dan wenselijk. Dit is terug te zien in het aandeel klachten dat ziet op niet tijdig/laat optreden. Ook de Toeslagenaffaire heeft zeker een rol gespeeld in de toename van het aantal klachten. Dit is rechtstreeks af te leiden uit het feit dat hier in klachtbrieven regelmatig naar wordt verwezen.

Klachten zijn zaken waarvan geleerd kan worden. Om deze reden wordt ernaar gestreefd om klachten, voor zover mogelijk, ook informeel af te doen. Gesprekken met klagers kunnen relevante informatie opleveren voor de ontwikkeling en verdere professionalisering van de klachtbehandeling, maar van groter belang is dat ze informatie kunnen opleveren over hoe klachten voorkomen kunnen worden.

In het geval de oplossing niet tot tevredenheid leidt, kan een rol weggelegd zijn voor de Nationale ombudsman. De bemoeienis van de Nationale ombudsman is soms een beperkte, bijvoorbeeld door een korte interventie. Andere zaken vragen om uitgebreidere aandacht en resulteren in een onderzoek waaruit aanbevelingen aan het Openbaar Ministerie kunnen volgen. Ook dergelijke onderzoeken en aanbevelingen kunnen waardevolle bijdragen leveren aan de professionalisering van klachtbehandeling en worden dan ook door het Openbaar Ministerie ter harte genomen.

Privacy en gegevensbescherming

Ten behoeve van strafrechtelijke onderzoeken verwerkt het OM dagelijks grote hoeveelheden gevoelige gegevens. Daarbij is het van belang de privacy en persoonsgegevens van verdachten, slachtoffers en getuigen zoveel mogelijk te beschermen. Dat speelt des te meer nu het OM met steeds meer partners samenwerkt om criminaliteit als fraude en ondermijning aan te kunnen pakken. Een goede informatiepositie voor het OM vraagt om gedegen wettelijke mogelijk-

heden voor informatie-uitwisseling. Met voldoende checks-and-balances, wel te verstaan. Intern heeft het OM de afgelopen jaren de organisatie beter toegerust en bewustge maakt voor gegevensbescherming. Dit zal de komende jaren niet anders zijn.

Financieel resultaat

Het OM had in 2021 in totaal een budget beschikbaar van € 687,2 miljoen. Dit budget bevat enkele beheerbudgetten die zijn bedoeld voor de bekostiging van geormerkte diensten of programma's. Zo beheert het OM het budget voor de verkeershandhaving, het budget voor de Domeinen voor de opslag van inbeslaggenomen goederen en het budget voor de gerechtskosten. In totaal is dat € 62,5 miljoen. Zonder deze beheerbudgetten bedraagt het budget voor Personeel en Materieel (P&M) in 2021 voor het OM € 624,7 miljoen.

Het OM heeft het jaar afgesloten met een financieel overschot van € 3,1 miljoen in totaal en met een overschot van € 3,4 miljoen op de kosten voor personeel en materieel. Het budget voor gerechtskosten is onder invloed van de coronapandemie niet volledig benut. Dat hangt samen met het lager aantal strafzaken dat het OM heeft behandeld, met name op de zitting. Dat leidt tot lagere uitgaven voor de inzet van tolken, vertalers, rapporteurs en deskundigen.

Beheerbudgetten in miljoenen euro's	Budget	Realisatie	Vershil
P&M budget	624,7	621,3	3,4
Gerechtskosten	34	33	1
Verkeer	16,2	15,8	0,4 €400.000
Domeinen	12,3	14	-1,7
Totaal	687,2	684,1	3,1

Dat de kosten voor de organisatie, de P&M-kosten, in 2021 binnen het budget zijn gebleven is op het eerste gezicht een mooi resultaat, maar het is vooral te danken aan tussentijdse budgetophogingen gedurende het jaar. Het OM begon 2021 met een budget van € 557 miljoen. Tussentijds is het budget opgehoogd, onder andere om de kosten voor de nieuwe CAO te compenseren, de effecten van de coronacrisis op te vangen en een tekort in het ICT-budget te compenseren. Daarnaast zijn extra gelden ontvangen om te investeren in de strijd tegen georganiseerde criminaliteit en ondermijning, zoals de komst van het MIT.

Vanwege de coronamaatregelen zijn, net als in 2020, de kosten voor energie, facilitaire voorzieningen en de reiskosten lager dan voorheen. Meer mensen werkten thuis en er werd vooral digitaal vergaderd. Die kosten gaan vermoedelijk stijgen als de werksituatie normaliseert. Daarnaast zijn de personele lasten lager uitgekomen dan gepland, omdat het lastig is om vacatures voor officieren van justitie en advocaten-generaal te vervullen. De vacatures ontstaan door natuurlijk verloop, maar ook door de intensiveringen op thema's als ondermijning. Hoewel dat financieel gunstig uitpakt, zet het grote aantal vacatures de operatie en de ambities van het OM onder druk.

Innovatie

In 2017 is het TestlabOM van start gegaan. Dit innovatieplatform verkent, adviseert, en experimenteert vanuit de vraagstukken van de werkvloer. Het matchen van de vraagstukken aan oplossingen uit het externe netwerk heeft als doel om bij te dragen aan een toekomstbestendig OM. Sinds de start zijn meer dan 140 experimenten uitgevoerd. Hiervan zijn dertien experimenten geoperationaliseerd en zijn er acht opgenomen in projecten en programma's om te operationaliseren.

Twee innovatieve oplossingen hebben in 2021 een prijs gewonnen. De campagne 'XTC daar zit een luchtje aan' sleepte de award Beste Overheidsinnovatie van het Jaar 2021 in de wacht. De innovatieve technologie Mat3ch won de Nederlandse Privacy Award 2021. Deze techniek helpt bij het bestrijden van grensoverschrijdende criminaliteit.

Informatievoorziening

Informatievoorziening (IV) is de afgelopen jaren steeds belangrijker geworden voor het OM, want er is steeds meer afhankelijkheid van digitale systemen. Niet alleen voor strafzaken, maar bijvoorbeeld ook omdat de medewerkers

Zeven ambities op het gebied van Informatievoorziening:

1. Verbeteren van de informatiepositie van OM medewerkers
2. Meer eenheid van beleid en leiding met behoud van professionele ruimte
3. Doelmatige en betrouwbare uitvoering van OM-kerntaken
4. Versterken van de ketensamenwerking
5. Verdergaande digitalisering van alle werkprocessen
6. Verbeteren van de informatievoorziening richting slachtoffers, verdachten en veroordeelden
7. Verder vergroten van cyber security

in 2021 grotendeels hebben thuisgewerkt. Dat vroeg veel van de OM-systemen. De verwachting is dat we de komende jaren deels vanuit huis blijven werken.

Dit gaat helaas niet altijd van een leien dakje. Vanwege verouderde systemen en de onderliggende infrastructuur, kon het OM deze zwaardere belasting maar nauwelijks aan. Stap voor stap werkt het OM echter toe naar een toekomstbestendige en duurzame ICT en Informatievoorziening. Iedere dag worden stappen gezet om de medewerkers zo goed mogelijk te ondersteunen. Zo zijn sinds de zomer alle wijzigingen zonder problemen doorgevoerd en is het aantal storingen (binnen de invloedssfeer van het OM) fors afgenomen. Daarnaast neemt de dreiging rondom cybersecurity toe, daarom zorgen we dat onze omgeving steeds veiliger wordt. Zo trokken de collega's van IVOM eind 2021 nauw op met leveranciers om aan het einde van het jaar de internationale Log4J-dreiging in kaart te brengen en de benodigde voorzorgsmaatregelen te nemen.

Het is de ambitie om de komende jaren de werkprocessen en de kerntaken van het OM fors te vernieuwen en versterken met behulp van IV. Het OM heeft hiertoe zeven ambities op het gebied van IV vastgesteld in het Business Informatieplan OM (BIPOM).

De realisatie van het BIPOM is ingericht langs drie pijlers: continuïteit, vernieuwing en professionalisering.

Binnen de pijler **continuïteit** is medio 2021 een groot programma 'Continuïteit en Overdraagbaarheid' gestart om het noodzakelijke onderhoud grondig te verrichten en tegelijkertijd de dagelijkse bedrijfsvoering te ondersteunen. Onder andere worden verouderde ICT-componenten geactualiseerd (of uitgefaseerd) met als doel minder verstoringen en meer stabiliteit.

Dit programma loopt tot eind 2022 en is er niet alleen op gericht om de huidige ondersteuning te verbeteren en de komende vijf tot zeven jaar te garanderen, maar legt tevens een goede basis voor de heraanbesteding van de huidige dienstverlening.

Het OM heeft namelijk de ambitie om het werk vanuit ICT actiever te ondersteunen, zodat het zijn maatschappelijke rol nog beter kan vervullen. Deze **vernieuwing** bestaat uit verdergaande digitalisering en informatievoorziening. De eerste stappen richting een nieuw systeem, gebaseerd op uniforme processen én het nieuwe Wetboek voor Strafvordering, zijn in 2021 gezet binnen het programma Emma. De opdracht van dit programma is tweeledig: de modernisering van het werk bevorderen en het inrichten van een nieuw zaakstelsel voor alle strafzaken.

De laatste pijler gaat over **professionaliseren**. Om de kwaliteit van de dienstverlening vanuit ICT en de sturing op informatievoorziening te verbeteren, is in 2021 de basis gelegd voor een nieuw onderdeel op het gebied van ICT en informatievoorziening: IVOM. In 2021 zijn alle ICT- en IV-activiteiten van DVOM/I en het CIO-office samengevoegd, startend met een kwartiermakersfase. Acht kwartiermakers hebben zowel de lopende ondersteuning verzorgd, als plannen gemaakt voor de inrichting van het nieuwe onderdeel.

In 2021 zijn ook stappen gezet in het digitaliseren van het werkproces, bijvoorbeeld in de keten. De komende jaren speelt het Duurzaam Digitaal Stelsel (DDS) hierin een belangrijke rol, waarvoor met verschillende partners een ketenjaarplan is opgesteld.

JAARBERICHT 2021

OPENBAAR MINISTERIE

Colofon

Ontwerp en opmaak
VormVijf, Den Haag

Fotografie
Loes van der Meer

Druk
Xerox

Mei 2022

Jaarbericht 2021

Openbaar Ministerie
Postbus 20305
2500 EH Den Haag
www.om.nl

Mei 2021

